वेदविरुद्धमतखण्डनोयद्ग्रन्थः

सम्मातिरत्रवेदमतानुयायिपूर्णानन्दस्वामिनः

पूर्णानन्दस्वामिनआज्ञयावेदमतानुयायिनाकृष्णदाससूनुना
श्यामजिनाभाषान्तरङ्कृतम्

प्रसिद्धकर्त्ता वेदमतानुयायीलल्लुभायीसुतद्वारिकादासः

વેદ વિરૂદ્ધ મત ખંડન.

વેદમતાનુયાયી પુર્ણાનંદ સ્વામિની સંમતિ છે.

પૂર્ણાનંદ સ્વામિની આજ્ઞાથી ભાષાંતરકર્ત્તા વેદમતાનુયાયી શ્યામજી કૃષ્ણદાસ.

પ્રસિદ્ધકર્ત્તા ભણશાલી દ્વારિકાદાસ લલુભાઈ.

ગીતિ.

વેદવિરૂધ જે ધર્મો, સંપ્રદાય કૃષ્ણ આદિ અવતારો;
છે પાપોના સર્વો, તોડો તેમને ઝટ તમે યારો.

મુંબઈ:
"નિર્ણયસાગર" છાપખાનામાં છાપ્યું છે.

સંવત્ ૧૯૩૦.

કિંમત ત્રણ આણા.

अथवल्लभादिमतस्थान्प्रतिप्रश्नाः खण्डनञ्च

प्र० कोयंवल्लभोनामकश्चास्यार्थः ॥

उ० वल्लभोस्मदाचार्यःप्रियत्वगुणविशिष्टोस्यार्थः ॥

प्र० किमाचार्यत्वंनामभवन्तश्चके ॥

उ० गुरुराचार्यः ॥ वयंवर्णाश्रमस्थाः ॥

प्र० किङ्गुरुत्वमस्ति ॥

उ० उपदेष्टृत्वमितिवदामः ॥

प्र० सवल्लभोधर्मात्मनाम्विदुषाम्प्रियउताधर्मात्मनाम्मूर्खाणाञ्च ॥

उ० नाद्यः कुतोभवतांसर्वेषान्तुधर्माचरणविद्यावत्त्वाभावात् ॥ किञ्चकश्चित्तादृशोस्तिनैवसर्वेहि ॥ नचरमोऽधर्मात्मनाम्मूर्खाणान्तत्रप्रीत्यासएवाश्रेष्ठःस्यात्स्वजातिपरत्वप्रवाहस्यविद्यमानत्वात् ॥ अन्यच्च ॥ सजीवान्प्रतिसर्वेषाम्प्रीतेस्सत्त्वान्मृतांश्चप्रतिप्रीतेरभावान्नैष्फल्याच्चतत्रवल्लभत्वमेवदुर्घटम् ॥ मृतस्याचार्यत्वकरणासम्भवात् ॥ समित्पाणिश्श्रोत्रियम्ब्रह्मनिष्ठङ्गुरुंसमुपगच्छेदितिश्रुतेर्वर्त्तमानाभिप्रायत्वात् ॥ उपनीयतुयश्शिष्यम्वेदमध्यापयेद्द्विजः ॥ सरहस्यंसकल्पञ्चतमाचार्य्यम्प्रचक्षतइतिमनुमताविरोधात् ॥ मरणानन्तरमध्ययनाध्यापनयोरशक्यत्वाच्छरीरसम्बंधाभावाच्चेतियुक्त्यातास्मिन्नाचार्यत्वमेवासङ्गतम् ॥ तथाचमृतम्प्रतिप्रीतिरशक्यानिष्फलाच ॥ तत्रप्रियत्वगुणविशिष्टवचनत्वमप्यसङ्गतन्तस्यभ्रान्तिनिष्ठत्वात् ॥

प्र० किङ्गुरुत्वंसत्योपदेष्टृत्वमाहोस्विदसत्योपदेष्टृत्वञ्च ॥

उ० नादिमः कुतोभवत्सुश्रोत्रियब्रह्मनिष्ठत्वासत्त्वादस्तिचेन्नसङ्

ञ्छतेविषयसेवायाम्प्रीतेर्दर्शनात् ॥ अर्थकामेष्वसक्तानान्धर्म ज्ञानम्विधीयत इतिमनुसाक्ष्यविरोधाद्भवतामर्थकामेष्वेवास क्तेः प्रत्यक्षत्वात्स्त्रीषुधनेषुचात्यन्तप्रीतेर्विद्यमानत्वान्मरणस मयेपिस्वशिष्यस्यवक्षस्थलस्योपरिपादंस्थापयित्वा धनादी नाम्पदार्थानांसंग्रहकत्वाद्यथामृतकस्यशरीरस्यवस्त्रा ऽऽभूष णादीन्पदार्थान्कश्चिद्गृण्हातिभवतान्तेनतुल्यत्वाच्च ॥ नान्त्यः॥ असत्योपदेशस्यानभिधानाद्द्वयोर्दुःखफलस्यप्रापकत्वाच्च ॥ स्वपुत्रादीन्प्रतिपितुर्गुरुत्वाऽधिकाराद्न्यान्प्रतिगुरुत्वाभिमा नानभिधानाद्भवत्सुगुरुत्वस्याविरहएवेत्यवगन्तव्यम् ॥ नि षेकादीनिकर्माणियःकरोतियथाविधि ॥ सम्भावयतिचान्नेन सविप्रोगुरुरुच्यतइतिमनुसाक्ष्यविरोधादविवाहितस्त्रियांवीर्य निषेकस्यपापफलत्वाच्चेति॥ भवन्तोवर्णाश्रमस्थाश्चेत्तर्हिवेदो क्तानिवर्णाश्रमस्थकर्त्तव्यानिकर्माणिकुतोन क्रियन्तेक्रियन्तेचे न्मूर्त्तिपूजनंकण्ठीधारणन्तिलकंसमर्पणम्वेदानुक्तमंत्रोपदेश ञ्चत्यजन्तुनोचेद्वेदोक्तधर्माचरणविरोधाद्भवन्तोवर्णाश्रमस्था एवनेतिमन्तव्यम् ॥

प्र० भवन्तोगुरवश्शिष्यामध्यस्थावा ॥

उ० गुरवश्चेदर्थज्ञानपूर्वकान्वेदान्पाठशालांकृत्वा कुतोनाध्यापय न्तिशिष्याश्चेत्कथंनपठन्तिमध्यस्थाश्चेद्ब्राह्मणाचार्याभिमानोभ वत्सुव्यर्थोस्तीत्यवगन्तव्यम् ॥

प्र० भवन्तोवेदमतानुयायिनस्तद्विरोधिनोवा ॥

उ० यदिवेदमतानुयायिनस्तर्हिवेदोक्तविरुद्धंस्वकपोलकल्पितम्व ल्लभसम्प्रदायमन्यंवा किमर्थंमन्यन्तेवेदविरोधिनश्चेन्नास्तिक त्वंशूद्रत्वञ्चकिमर्थंनस्वीक्रियते॥ नास्तिकोवेदनिन्दकः॥यो नधीत्यद्विजोवेदमन्यत्रकुरुतेश्रमम् ॥ सजीवन्नेवशूद्रत्वमाशु गच्छातिसान्वयइतिमनुसाक्ष्यविरोधात् ॥ पुनर्हिजन्ममरणव तोदेहधारिणः कृष्णादीञ्जीवानीश्वरत्वेनकिमर्थंव्यवहरन्ति

नोचेन्मन्दिरेजडमूर्त्तिस्थापनङ्कृत्वा घण्टादिनादञ्चाज्ञानिनाम्मिथ्योपदेशव्याजेनधनादीन्पदार्थान्किमर्थमाहरन्ति ॥

प्र० भवन्तःस्वस्मिन्कृष्णत्वंमन्यन्तउतमनुष्यत्वम् ॥

उ० कृष्णत्वंमन्यन्तेचेद्यादवक्षत्रियाभिमानित्वंकुतोनस्वीक्रियते तादृशःपराक्रमोभवत्सुकुतोनदृश्यतेकृष्णस्तुमृतो भवन्तःकथञ्जीवनवन्तश्च ॥ मनुष्यत्वंचेत्तर्हिस्वोत्तमाभिमानस्त्यज्यताम् ॥

प्र० भवन्तोवैष्णवाउतान्येवैष्णवाश्चेत्कीदृगर्थोवैष्णवशब्दस्यस्वीक्रियते ॥

उ० विष्णोरयम्भक्तोवैष्णवइतिवदामः ॥ नैवंशक्यन्तस्येदमितिसूत्रस्य सामान्यार्थेवर्त्तमानत्वाद्विष्णोरयमित्येतावानर्थोग्रहीतुंशक्योविशेषार्थग्रहणस्यनियमाभावात् ॥यथाभवद्भिर्भक्तशब्दोगृहीतस्तथाविष्णोरयंशत्रुःपुत्रःपिताप्रभावश्शिष्योगुरुश्चेत्यादयोर्थाअन्येनापिग्रहीतुंशक्याअतोभवत्कृतोर्थोनुचितः ॥

प्र० भवद्भिर्विष्णुःकीदृशोगृहीतः ॥

उ० गोलोकवैकुण्ठवासीचतुर्भुजोद्विभुजोलक्ष्मीपतिर्देहधारीत्यादिर्वेतिवदामः॥ एवञ्चव्यापकत्वंत्यज्यताम् ॥ चतुर्भुजादिकंमन्यतेचेत्सावयवत्वमनित्यत्वञ्च स्वीक्रियतामीश्वरत्वञ्चत्यज्यताम्॥कुतःसंयोगमन्तरासावयवत्वमेवनसिध्यतिसंयोगश्चानित्यस्तस्माद्भिन्नएवेश्वरइतिस्वीकारेमङ्गलन्नान्यथा ॥ ईश्वरस्यसावयवत्वग्रहणम्वेदविरुद्धमेव॥सपर्य्यगाच्छुक्रमकायमव्रणमस्नाविरꣳशुद्धमपापविद्धमित्यादिश्रुतिविरोधात् ॥

प्र० कण्ठीतिलकधारणेमूर्त्तिपूजनेचपुण्यम्भवत्युतपापम् ॥

उ० पुण्यम्भवतिनचपापमितिब्रूमः ॥ स्वल्पकण्ठीतिलकधारणेपुण्यम्भवतिचेत्तथामूर्त्तिपूजनेच तर्हिकण्ठीभारधारणेसर्वमुखशरीरलेपनेपृथिवीपर्वतपूजने महत्पुण्यम्भवतीतिमन्यता

ङ्क्रियताञ्च ॥ तत्रवेदविधिप्रतिष्ठायाअभावान्नक्रियतइतिजल्पामः ॥ वेदेषुतुखलुकण्ठीतिलकधारणस्यपाषाणमूर्त्तिपूजनस्यचलेशमात्रोपिविधिःप्रतिष्ठाचनदृश्यते अतोभवत्कथनंव्यर्थमेव ॥

प्र० किंप्रतिष्ठात्वन्नाम ॥

उ० पाषाणादिमूर्त्तिषुप्राणादीनाहूयतत्रस्थापनमितिब्रूमः ॥ नैवंशक्यंवक्तुम् ॥ कथम्प्राणादीनान्तत्कर्मणान्तत्रादर्शनात् ॥ यदि तत्रप्राणादयोवसेयुस्तर्हिगमनभाषणभोजनमलविसर्जनादीनिकर्म्माणिकुतोनदृश्यन्तेताश्चकथंनकुर्वन्ति यदिप्राणादीनांयत्रकुत्रस्थापनेशक्तिरस्तिचेत्तर्हि मृतकशरीराणांमध्येप्राणादीन्स्थापयित्वाकुतोनजीवयन्ति भवतामनेनैवमहान्धनलाभोभविष्यतिप्रतिष्ठाच ॥ किञ्च पाषाणादिमूर्त्तीनाम्मध्ये प्राणादीनाङ्गमनागमनयोरवकाशएवनास्ति ननाड्यश्छिद्राणिचमृतकशरीराणाम्मध्येयथावत्सामग्रीवर्त्ततएवप्राणादिभिर्विनादाहादिकाःक्रियाःजनैःक्रियन्ते यदाभवन्तःप्राणादीनान्तत्रस्थापनङ्कुर्युस्तदाकस्यापिमरणमेवनभवेदनेनमहत्पुण्यम्भविष्यतितस्माच्छीघ्रमेवेदङ्कर्म्मकर्त्तव्यमितिनिश्चेतव्यम् ॥ यदिकश्चिन्मृतंशरीरंजीवयेत्तादृशोमनुष्योनभूतोनभविष्यतीतिवयंजानीमः ॥ कुतईश्वरस्यनियमस्यान्यथाकरणेकस्यापिसामर्थ्यन्नजातन्नभविष्यतीत्यवगन्तव्यम् ॥ तद्यथाजिह्वयैवरसज्ञानम्भवतिनान्यथेतीश्वरनियमोस्ति ॥ एतस्यान्यथाकरणेकस्यापियथासामर्थ्यन्नास्ति तथासर्वेष्वीश्वरकृतेषुनियमेष्वितिबोध्यम् ॥ ईश्वरेणयेजडाःपदार्थारचितास्तेकदाचिच्चेतनानभवन्तितथाचेतनाजडाःकदाचिन्नैवभवन्तीतिनिश्चयः॥ ईश्वरःसर्वव्याप्यस्त्यतः पाषाणादिमूर्त्तिमध्येप्यस्तिपुनस्तत्पूजनेकोदोषःखण्डनञ्चकिमर्थंक्रियते ॥ एवञ्जानन्तिचेत्तर्हिपुष्पत्रोटनञ्चन्दनघर्षणन्नमस्कारञ्चाकिमर्थंकुर्वन्तिकुतःस

र्वत्रेश्वरस्यव्यापकत्वात् ॥ नोचेदुपानन्मलादीनाञ्चपूजनङ्किमर्थंनकुर्वन्ति ॥ सर्वव्यापिनीश्वरेसिद्धेखल्वेकस्मिन्वस्तुनिस्वीकृतेमहत्पापम्भवति ॥ तद्यथाचक्रवर्त्तिनंराजानम्प्रतिकश्चिद्ब्रूयाद्भवान्दशहस्तप्रमितायाभूमेराजास्तीति तम्प्रतिराज्ञोमहान्कोपोयथाभवतितथेश्वरस्यैवंस्वीकारेचेतिवेदितव्यम् ॥

प्र० किञ्चिन्मात्राणाम्पाषाणपित्तलादिमूर्त्तीनाम्पूजने पुण्यम्भवत्युतपापम्॥

उ० नाद्यः कुतःकिञ्चिन्मात्रस्यपित्तलादेर्मूर्त्तिपूजनेपुण्यम्भवतिचेत्तर्हिमहतःपित्तलादिमूर्त्तेर्दण्डप्रहारेणमहत्पापम्भवतीतिबुध्यताम् ॥ अन्यच्चवेदानभिहितपाषाणादिमूर्त्तिपूजनेमहत्पापमेवभवतीतिस्वीक्रियताम्नोचेन्नास्तिकत्वंस्वीकार्यम् ॥ नचरमःकुतःपापाचरणस्यवेदेऽनभिधानात् ॥ मनुष्यजन्मानेनव्यर्थमेवगच्छतीत्यतः ॥ तत्पूजनम्मुक्तिसाधनञ्चेन्नतस्याःमूर्त्तेरपिशिल्पिनापूजारिणावैकत्रबद्धत्वात्स्वयञ्जडत्वाच्चेति

प्र० ईदृक्कण्ठीतिलकधारणेकिम्मानङ्कावायुक्तिः ॥

उ० हरिपदाकृतित्वम् ॥ कृष्णस्यललाटेराधयाकुङ्कुमयुक्तेनचरणेनकृतंताडनंललाटस्यशोभार्थञ्चेतिब्रूमः ॥ हरिशब्देनकस्यग्रहणम् ॥ विष्णोरेवेतिवदामः ॥ नैतदेकान्ततःशक्यंग्रहीतुम् ॥ अश्वसिंहसूर्य्यवानरमनुष्यादीनामपिग्रहणाद्वेदानुक्तत्वादयुक्तत्वादतएवपापजनकन्तिलकमितिवेद्यम् ॥ किञ्चतिलकत्वमिति ॥ त्रिपुण्ड्रोर्ध्वपुण्ड्ररचनत्वमितिवदामः ॥ नैवम्वक्तुमुचितम् ॥ तिलस्यप्रतिकृतिस्तिलकमल्पस्तिलस्तिलकम्वेत्यर्थस्यजागरूकत्वादेतावतोदीर्घस्यललाटेलिप्तस्यतिलकसंज्ञायांमतायाम्भवत्सुप्रमत्तत्वापत्तिर्भवतीतिवेद्यम् ॥

प्र० मूर्त्तिपूजनादिषुपुण्यम्भवत्युतपापम् ॥

उ० मूर्त्तिपूजनेकण्ठीतिलकधारणेचदोषोनास्तिकुतःयादृशीभावनायस्यसिद्धिर्भवतितादृशीत्यतः ॥

प्र० भावनासत्यास्त्युतमिथ्या ॥

उ० नप्रथमः कुतोदुःखस्यभावनाङ्कोपिनकरोतिसदैवसुखस्यैवचपुनः सुखंनभवतिदुःखञ्चभवत्यतोभावनानसत्या ॥ नद्वितीयः कथम्विद्याधर्म्मार्थकाममोक्षाणांभावनयाविनासिद्धिरेवनभवतीत्यतः॥यदिभावनासत्यास्तिचेत्तर्हिभवच्छरीरेरेलाख्ययानभावनाङ्कृत्वोपर्य्यासीमहि यावताकालेनयावद्देशान्तरन्तद्यानङ्गच्छतितावताकालेनैवभवच्छरीरन्तावद्देशान्तरमस्मान्गमयेच्चेत्तदातुभावनासत्यानान्यथा ॥ पुनःपाषाणादिषुहीरकादिरत्नभावनाञ्जलेदधिघृतदुग्धभावनान्धूल्याङ्गोधूमपिष्टशर्कराभावनांशर्करायान्तन्दुलभावनान्तथाजडेचेतनभावनाञ्चेतनेजडभावनान्दरिद्रःस्वस्मिंश्चक्रवर्त्तिभावनाञ्चक्रवर्त्तीस्वस्मिन्दरिद्रभावनाञ्चकुर्यात्सातथैवसिद्धाभवेच्चेत्तदातुसत्याऽन्यथामिथ्येतिबोद्धव्यम् ॥ तर्हिभावनाकानाम ॥ भावनातुपाषाणेपाषाणभावनारोटिकायांरोटिकाभावनेतियथार्थज्ञानमितिब्रूमस्तस्मिँस्तद्बुद्धिरिति ॥ तथारोटिकायाम्पाषाणभावनापाषाणेरोटिकाभावनाऽयथार्थज्ञानमतस्मिँस्तद्बुद्धिर्भ्रमोह्यभावनाचेति ॥

प्र० प्रतिमाशब्देनकिंगृह्यते ॥

उ० पूजनार्थाचतुर्भुजादिमूर्त्तिरितिवदामः ॥

प्र० प्रतिमाशब्दस्यकोर्थःक्रियते ॥

उ० प्रतिमीयतेययासाप्रतिमाकिञ्चाऽनयाप्रतिमीयते॥ ईश्वरश्शिवनारायणादयश्चेतिवदामः ॥ किञ्चभोरनयापाषाणादिमूर्त्यैश्वरस्याशिवादिशरीराणाञ्चप्रत्यक्षतयाभवद्भिस्तोलनङ्कृतङ्किमतोयमर्थःक्रियते ॥ तुलामानम्प्रतीमानंसर्वञ्चस्यात्सुलक्षितम् ॥ षट्सुषट्सुचमासेषुपुनरेवपरीक्षयेदितिमनुसाक्ष्यम्बोध्यम् ॥ प्रतिमाशब्देनगुडघृतादीनान्तोलनसाधनानाम्प

लसेठकादीनाञ्चमसादीनांग्रहणमितिनिश्चयः ॥ नतस्यप्रतिमाऽअस्तियस्यनाममहद्यशइतियजुस्संहितायान्द्वात्रिंशेऽध्याये ॥ ईश्वरस्यप्रतिमातोलनसाधनमेवनभवतितस्याऽतुलत्वात् ॥ अतएवभवत्कृतोऽर्थोऽनर्थएवेतिबोध्यम् ॥

प्र० पुराणशब्देनकिंगृह्यते ॥

उ० ब्रह्मवैवर्त्तादीन्यष्टादशोपपुराणानिचेतिब्रूमः ॥ नैवंशक्यम्पुराणशब्दस्यविशेषणवाचकत्वेनव्यावर्त्तकार्थात्॥यथापुरातनप्राचीनादयश्शब्दानवीनार्वाचीनादीञ्शब्दार्थान्व्यावर्त्तयन्ति तथापुराणादयश्शब्दानवीनाद्यर्थांश्चेति ॥ तद्यथाकेनचिदुक्तम्पुराणंघृतम्पुराणोगुडःपुराणीशाटीचेत्यर्थान्ननवीनंघृतञ्चेत्यादिव्यावर्त्ततेतस्मात्पुराणशब्देनवेदानान्तद्व्याख्यानब्राह्मणानाञ्चग्रहणम्भवतिनब्रह्मवैवर्त्तादीनाञ्चेतिब्राह्मणानीतिहासःपुराणानीतिदशमेहनिकिञ्चित्पुराणमाचक्षीत ॥ पुराणविद्यावेदोदशमेहनिश्रोतव्यइत्याद्यश्वमेधस्यपूर्त्त्यनन्तरन्नवदिनपर्यन्तमृग्वेदादिकंश्रुत्वाख्यायच दशमेहनिब्रह्मज्ञानप्रतिपादकमुपनिषत्पुराणंशास्त्रंयजमानादयआचक्षीरञ्शृणुयुश्चेति ब्राह्मणवेदानामेवग्रहणन्नान्यस्येतिसाक्ष्यात्सर्वेभ्योवेदानामेवपुरातनत्वाच्चेति ॥ परन्तुमतमस्माकंखलुवेदानान्यदितिसिद्धान्तः ॥ ब्रह्मवैवर्तादीनिव्यासनामव्याजेनसम्प्रदायस्थैर्जीविकार्थिभिर्मनुष्याणाम्भ्रान्तिकरणार्थानिरचितानीतिजानीमः ॥ यथाशिवादिनामव्याजेनतन्त्राणियाज्ञवल्क्यादिनामव्याजेनचयाज्ञवल्क्यादिस्मृतयश्चरचितास्तथैवब्रह्मवैवर्त्तादीनीतिविज्ञायताम् ॥

प्र० देवालयशब्देनभवद्भिःकिङ्गृह्यते ॥

उ० मूर्तिस्थापनपूजनस्थानानिघण्टादिनादकरणार्थानिमन्दिराणीतिप्रतिजानीमः ॥ नैवंशक्यमुक्तोऽत्रवेदविधेरभावाद्भ्रान्ति

युक्तत्वाच्चेति ॥ यत्रहोमःक्रियतेतदेवदेवालयशब्देनोच्यतेक थंहोमस्यदेवपूजाशब्देनगृहीतत्वात् ॥ अध्यापनम्ब्रह्मयज्ञःपि तृयज्ञस्तुतर्पणम् ॥ होमोदैवोबलिर्भौतोनृयज्ञोतिथिपूजनम् ॥ १॥ स्वाध्यायेनार्चयेतर्षीन्होमैर्दैवान्यथाविधि ॥ पितॄञ्श्रा द्धैर्नॄनन्नैश्चभूतानिबलिकर्म्मणा ॥२॥ होमेनैवदेवपूजनम्भव तीतिमनुनोक्तत्वाद्भवत्कृतोर्थोऽसङ्गतएवेतिनिश्चयः ॥ अतोहो मस्थानंयज्ञशालैवदेवालयशब्देनग्राह्येतिनिश्चयः ॥

प्र० देवशब्देनकिङ्गृह्यते ॥

उ० ब्रह्मविष्णुमहादेवादीनत्रपूजनार्थास्तन्मूर्त्तींश्चेतिगृह्णीमः ॥ नैवंयोग्यम् ॥ यत्रदेवतोच्यतेतत्रतल्लिङ्गोमन्त्रइतिनिरुक्ते ॥ मन्त्रमयीदेवतेतिपूर्वमीमांसायाम् ॥ तथामन्त्रमयीदेवते तिब्राह्मणे ॥ आत्मैवदेवतास्सर्वास्सर्वमात्मन्यवस्थितमिति मनुस्मृतौ ॥ मातृदेवोभवपितृदेवोभवआचार्यदेवोभवअति थिदेवोभवइतितैत्तिरीयोपनिषदि ॥ इत्यादिसाक्ष्यविरोधात्क र्म्मकाण्डेमन्त्राणाम्मात्रादीनाम्विदुषाञ्चदेवदेवताशब्दाभ्यां सङ्ग्रहादुपासनाज्ञानकाण्डयोरीश्वरस्यैवदेवताशब्देन सर्वत्र स्वीकाराद्भवत्कृतोर्थोमिथ्यैवेतिनिश्चयः ॥ एवंसतिपाषाणादि मूर्त्तीर्दैवताशब्देनयोगृह्णातिसनमनुष्योस्तिकिन्तुपशुरेवच ॥ योन्यदेवमुपास्तेसपशुरेवदेवानाम् ॥ उत्तिष्ठतजागृततञ्जा नथअन्यावाचोविमुञ्चथचेत्याद्युक्तत्वान्मूर्त्तयस्तु कदाचिद्देव तानभवन्तीतिनिश्चीयताम् ॥

प्र० देवलदेवलकशब्दाभ्यांकिङ्गृह्यते ॥

उ० मूर्त्तिपूजारीँस्तदधीनजीविकावतश्चेतिब्रूमः ॥ नैवमुचितम्व क्तुम् ॥ कथंयद्वित्तंयज्ञशीलानान्देवस्वन्तद्विदुर्बुधाः ॥ अयज्व नान्तुयद्वित्तमासुरंतत्प्रचक्षतइतिमनुसाक्ष्यविरोधात् ॥ यज्ञशी

लानांयज्ञार्थंयद्वित्तन्तद्देवशब्देनोच्यतेतल्लातिगृह्णातिस्वभोजनाद्यर्थंसोयन्देवलोनिन्द्यः ॥ योयज्ञार्थंयद्धनंतच्चोरयतिसदेवलकः ॥ कुत्सितोदेवलोदेवलकःकुत्सितइतिसूत्रेणकप्रत्ययविधानाद्धवत्क्रृतोर्थोन्यथेतिवेदितव्यम् ॥

प्र० ईश्वरस्यजन्ममरणेभवतआहोस्विन्न ॥

उ० अप्राकृतेदिव्येजन्ममरणेभवतोनान्यथेतिस्वीक्रियते ॥ भक्तानामुद्धारार्थन्दुष्टानाम्विनाशार्थन्तथाधर्म्मस्थापनार्थमधर्म्मनिर्म्मूलनार्थञ्च॥नैवंन्याय्यङ्कस्मात्सर्वशक्तिमत्त्वात्सर्वान्तर्यामित्वादखण्डत्वात्सर्वव्यापकत्वादनन्तत्वान्निष्कम्पत्वाच्चेश्वरस्येति ॥ सर्वशक्तिमान्हीश्वरोस्तिससर्वन्याय्यङ्कार्य्यङ्कर्तुंसमर्थोस्त्यसहायेनयश्चशरीरधारणादिसहायेनकार्य्यङ्कर्त्तुं समर्थोभवेन्नचान्यथेतिनेत्थंचेत्तर्हिसर्वशक्तिमत्त्वमेवतस्यनश्येत् ॥ यथाखल्वसहायेनसर्वमिदञ्जगद्रचयित्वाधारयतितथैवहिरण्याक्षरावणकंसादीनां क्षणमात्रेणहननङ्कर्त्तुंसमर्थोऽसहायेनोपदेशम्भक्तोद्धारन्धर्मस्थापनमधर्म्मदुष्टविनाशञ्च ॥ यथासर्वशक्तिमत्त्वमीश्वरेस्वीक्रियतेतथान्यायकारित्वादयोपिस्वभावाईश्वरेस्वीकार्याः ॥ अन्यथास्वनाशाद्यधर्म्ममपिकर्त्तुंसमर्थोभवेदतः ईश्वरोनन्तोऽजोऽविकारीच ॥ प्रकृत्याकाशादिकंसर्वञ्जगदीश्वरस्यापेक्षयास्वल्पन्तुच्छंसान्तञ्चास्ति पुनस्तस्यकाशरीरसामग्रीयतोनिवासार्थमधिकरणम्भवेत्तस्माद्बृहत्किमपिनविद्यत इतिसर्ववेदसिद्धान्तः ॥ सपर्य्यगाच्छुक्रमकायमव्रणमस्नाविरꣳशुद्धमपापविद्धम् ॥ तदन्तरस्यसर्वस्यतदुसर्वस्यास्यबाह्यतः ॥ सत्यंज्ञानमनन्तम्ब्रह्म ॥ दिव्योह्यमूर्तःपुरुषस्सबाह्याभ्यन्तरोह्यजः ॥ अशब्दमस्पर्शमरूपमव्ययन्तथारसन्नित्यमगन्धवच्चयत् ॥ अनाद्यनन्तम्महतःपरन्ध्रुवन्निचाय्यतम्मृत्युमुखात्प्रमुच्यते ॥ अणोरणीयान्महतोमहीयानात्मास्यजन्तोर्निहितोगुहायाम् ॥ वेदाहमेतम्पुरुषम्महान्तमादित्यवर्णन्तम

सःपरस्तात् ॥ तमेवविदित्वाऽतिमृत्युमेतिनान्यःपन्थाविद्यते यनायेतियजुर्वेदादिश्रुतिभ्यः ॥ ईश्वरस्याऽवतारोर्थाज्जन्मम रणेनैवभवतइतिसर्वेषाम्वेदानांसिद्धान्तोवेदितव्यः ॥

प्र० ईश्वरस्साकारउतनिराकारः ॥

उ० निराकारश्चेतिवदामः ॥ निराकारश्चेत्तर्हितस्मात्साकारञ्जग त्कथञ्जायेततथाहस्तादिभिर्विनाकथञ्जगद्रचयेदिति ॥ मैव म्वाच्यङ्कुतः॥सर्वासांशक्तीनांसामर्थ्यानामीश्वरेनित्यम्विद्यमा नत्वान्निराकारादेवसाकारस्योत्पन्नत्वाच्चेति॥ तद्यथा ॥ तस्मा द्वाएतस्मादात्मनआकाशस्सम्भूतः आकाशाद्वायुःवायोरग्निः अग्नेरापःअद्भ्यःपृथिवीपृथिव्याओषधयःओषधीभ्योन्नमन्नाद्रेतः रेतसःपुरुषःसवाएषपुरुषोन्नरसमयः॥आत्माऽऽकाशौनिराका रौतस्माद्वायुर्द्विगुणःस्थूलोऽजायतततस्त्रिगुणःस्थूलोग्निर्जलंपृ थिवीचेत्यादिनिराकारात्सूक्ष्मात्स्थूलमिदञ्जगज्जायते तथाच स्थूलमयस्कान्तपाषाणादिकम्पिष्ट्वाचूर्णीभूतङ्कृत्वाप्रत्यक्षतया दर्शयितुंद्रष्टुं सर्वेमनुष्याःसमर्थाइत्यतोनिराकारादेवसाकार ञ्जगज्जायतइतिनिश्चयः ॥ अपाणिपादोजवनोग्रहीतापश्य त्यचक्षुःसशृणोत्यकर्णः॥सवेत्तिविश्वन्नचतस्यास्तिवेत्तातमा हुरग्र्यम्पुरुषम्पुराणमित्यादिश्रुतिभ्यः॥हस्तपादाद्यङ्गैर्विनाप्य नन्तानां सर्वेषांसामर्थ्यानामीश्वरेवर्त्तमानत्वात्साकारईश्वर स्साकारात्साकारोत्पत्तिर्हस्तपादादिभिर्विनाजगदुत्पादयितु मसमर्थईश्वरइत्यादिप्रबुद्धतामनुष्याणाम्प्रमत्तत्त्वापत्तिश्चे त्यवगन्तव्यम् ॥

प्र० ईश्वरोमायावीनवेति ॥ मायाशब्दस्यकोर्थःक्रियते ॥

उ० मायेश्वरशक्तिरित्युच्यते ॥ नैवंयोग्यम्भवितुम् ॥ कथंछलकप टयोरर्थयोर्मायाशब्दस्यापातात् ॥ कश्चिद्वदत्ययम्मायावीति अनेनकिङ्गम्यतेऽयंछलीकपटीचेति ॥ईश्वरस्यमायाऽविद्यादि

दोषरहितत्वान्निर्म्मलोनिरञ्जनोनित्यशुद्धबुद्धमुक्तस्वभावए वेतीश्वरोनैवकदाचिन्मायावीतिनिश्चेतव्यम् ॥ क्लेशकर्म्मविपाकाशयैरपरामृष्टः पुरुषविशेषईश्वरइतिपतञ्जलिसाक्ष्यस्य विद्यमानत्वात् ॥

प्र० ईश्वरस्सगुणोनिर्गुणोवा ॥

उ० उभयमितिप्रतिजानीमः॥तद्यथाघटःस्पर्शादिभिस्स्वकीयैर्गुणैस्सगुणस्तथाचेतनस्यज्ञानादिभिर्गुणैः पृथक्त्वान्निर्गुणोपिसएव॥ एवमीश्वरोपिसर्वज्ञानादिभिःस्वकीयैर्गुणैस्सगुण एवञ्जडत्वजन्ममरणाऽज्ञानादिभिर्गुणैःपृथक्त्वात्सएवनिर्गुणश्चेतिनिश्चयः॥ एकोदेवस्सर्वभूतेषुगूढस्सर्वव्यापीसर्वभूतान्तरात्मा ॥ सर्वाध्यक्षस्सर्वभूताधिवासस्साक्षीचेताकेवलोनिर्गुणश्चेतिसाक्ष्याद्ब्रह्मादयोदेवारामकृष्णनृसिंहादयस्सर्वेजीवाएवेतिनिश्चयः ॥ किञ्चसर्वेषाम्ब्रह्मादीनांयःस्रष्टाधारयिताऽन्तर्यामीसर्वशक्तिमान्न्यायकारीस्वामीचास्तितैःसेव्यस्तेभ्योभिन्नएवेश्वरः खल्वितिवेदितव्यम् ॥

प्र० भवद्भिर्मुक्तिर्मन्यतेनवा ॥

उ० सालोक्यसामीप्यसानुज्यसायुज्यलक्षणाचतुर्धामुक्तिर्मन्यतेस्माभिः ॥ चतुर्विधायामुक्तेःकीदृशोर्थोविज्ञायते ॥ ईश्वरजीवयोस्समानेलोकेनिवासस्सासालोक्यमुक्तिरित्यादयोर्थागृह्यंते ॥ नैवंशक्यंविज्ञातुङ्कुतःसर्वेषाञ्जीवानामीश्वररचिताधिष्ठितेलोकेनिवासात्स्वतोगर्द्दभादीनामपिसामुक्तिःसिद्धेति ॥ सामीप्यमुक्तिरपिसिद्धा सर्वेभ्यःपदार्थेभ्योन्तर्यामित्वेनसामीप्यईश्वरस्यवर्त्तमानत्वात् ॥ सानुज्यमुक्तिरपिसर्वेषाञ्जीवानां स्वतस्सिद्धा ॥ कस्मादनन्तचेतनेश्वरस्यापेक्षयाजीवानांसान्तत्वचेतनापत्तेरल्पज्ञत्वादिगुणानांसत्त्वात् ॥ सायुज्यमुक्तिरपि सर्वेषाञ्जीवानांसाधारणास्ति ॥ कुतईश्वरस्यसर्वत्रव्यापक

त्वात्सर्वेषाञ्जीवानान्तत्रऽव्याप्यसम्बंधाच्चेति ॥ साचतुर्धामुक्तिर्व्यर्थैतिमन्तव्यम्॥कातर्हिमुक्तिरिति॥वैकुण्ठगोलोककैलासादिषुनिवासइत्युच्यते॥मैवम्वाच्यन्तत्रपराधीनत्वादतएव दुःखापत्तेश्चेति ॥ वेदयुक्तिसिद्धान्तःखलुमुक्तिरेकैवास्तिनान्येति॥तद्यथायथावद्विद्याविज्ञानधर्म्मानुष्ठानानन्तरंयन्निर्भ्रमम्ब्रह्मतत्त्वविज्ञानन्तेनसर्वज्ञस्येश्वरस्यसर्वानन्दस्यप्राप्त्याजन्ममरणादिसर्वदुःखनिवृत्तिरीश्वरानन्देनसह सदैवावस्थितिर्मुक्तिरित्यतोभवन्मतामुक्तिर्मिथ्येतिनिश्चयः ॥ सर्वम्परवशन्दुःखंसर्वमात्मवशंसुखमितिमनुसाक्ष्यात् ॥

प्र० विष्णुस्वामिवल्लभसम्प्रदायादयोवेदसम्मताआहोस्वित्तद्विरोधिनोवा ॥

उ० नपूर्वः ॥ चतुर्षुवेदेषुतेषामनभिधानात्॥वेदविरोधात्पाखण्डिनएवतेत्विवतिवेद्यम्॥पाखण्डिनोविकर्मस्थान्बैडालव्रतिकाञ्शठान् ॥हैतुकान्बकवृत्तींश्चवाङ्मात्रेणापिनार्चयेदितिमनूक्तत्वात् ॥ एतेसम्प्रदायशब्दार्थार्हानैवसन्ति किन्तुसम्प्रदाहशब्दार्थार्हाएवेति ॥ सम्यक्प्रकृष्टतयाहिदग्धधर्म्मज्ञानाजनाभवंतियेषुतेसम्प्रदाहाइतिविवेकः ॥ कदाचित्केनचित्तेषाम्विश्वासएवनकर्तव्यः ॥

प्र० श्रीकृष्णःशरणम्मम ॥ अयमक्षरसमुदायःसत्योस्तिामिथ्यावेति ॥

उ० वेदानुक्तत्वात्कपोलकल्पितत्वान्मिथ्यैवेति ॥ वेदोक्तगायत्रीमन्त्रोपदेशत्यागेनमिथ्याकल्पिताऽक्षरसमुदायोपदेशेननास्तिकत्वम्भवतिनरकप्राप्तिश्चभवताम् ॥

प्र० कीदृगर्थोस्यक्रियते ॥

उ० यःश्रियासहितःकृष्णःसममशरणमस्त्विति ॥ नैवंशक्यम् ॥ कुतःश्रीकृष्णोममशरणम्प्राप्नोतुहिनस्त्वित्याद्यर्थस्यसम्भवाद

शुद्धानर्थकोयमक्षरसमुदायोस्मात्कारणादस्योपदेशकरणंग्रह णम्विश्वासश्चकेनचिन्नैवकर्त्तव्यइत्यर्थः॥एवमेवनमोनारायणा यनमश्शिवायनमोभगवतेवासुदेवायऐंह्रींक्लींचामुण्डायैवि च्चइत्यादयोप्यक्षरसमुदायोपदेशामिथ्यैवसज्जनैर्मन्तव्याः॥अ थवल्लभसम्प्रदायस्थोपदेशोयंब्रह्मसम्बन्धोऽर्थाद्भ्रष्टसम्बन्धोऽक्ष रसमुदायःसज्जनैर्वेदितव्यः श्रीकृष्णःशरणम्ममसहस्रपरिव त्सरमितकालजातकृष्णवियोगजनिततापक्लेशाऽनन्ततिरोभा वोहंभगवतेकृष्णायदेहेन्द्रियप्राणान्तःकरणतद्धर्म्मांश्चदारागा रपुत्राप्तवित्तेहपराण्यात्मनासह समर्पयामिदासोहंकृष्णतवा स्मि ॥ सहस्रपरिवत्सरेत्यादि ॥ सहस्रपरिगणनंव्यर्थम् ॥ कु तःवल्लभस्ययुष्माकञ्चसर्वज्ञतायाअभावात्प्रत्यक्षताचनाविद्य तेसहस्रंवत्सराव्यतीताइत्यपिपरिगणनमयुक्तंसंदिग्धत्वात् ॥ कृष्णवियोगेति ॥

प्र० कृष्णशब्देनकिङ्गृह्यते ॥

उ० परब्रह्मगोलोकवासीवेतिवदामःनैतत्सत्यमस्तिकस्माज्जन्म मरणवतोजीवस्यकृष्णस्यपरब्रह्मत्वाभावात् ॥ गवाम्पशूनां योलोकस्सतुदुःखरूपोदुर्गन्धरूपत्वात्तत्रयेवसन्तितेप्यसभ्या विद्याहीनाआभीरवन्मूर्खाविज्ञेयाः॥किञ्चअस्मात्प्रत्यक्षभूता दाभीरपल्लेर्गोलोकात्पृथक्कश्चिद्गोलोकएवनास्तीत्यवगन्तव्यम्॥ तदुपासकास्तत्रयेगमिष्यन्तितेपिताद्दशाभवन्तीतिविज्ञेयम्॥ कृष्णवियोगजनिततापक्लेशाऽनन्ततिरोभावोहमित्यादि ॥ इ दमशुद्धम् ॥ कुतस्तापक्लेशयोःपुनरुक्तत्वादेकार्थत्वाच्च॥ पुनर नन्तस्यक्लेशस्य तिरोभावविरहाद्देशकालवस्तुपरिच्छेदएवास म्भावनीयः ॥ कृष्णस्तुकृष्णगुणविशिष्टदेहवत्त्वाज्जन्ममर णादिदोषयुक्तत्वाद्भगवानेवभवितुमयोग्यः॥ तस्मैदेहेन्द्रियप्रा णान्तःकरणतद्धर्माणांसमर्पणमेवाशक्यंसदैवतन्निष्टत्वात्स्वा

भाविकत्वाच्च ॥ समर्पणम्भवतिचेद्विष्ठामलमूत्रादिपीडारागद्वेषाऽधर्म्माणामपि तस्माएवसमर्पणंस्यात्तत्फलभोगोनरकादिप्राप्तिःकृष्णायैवभवेदितिन्यायस्याविद्यमानत्वात् ॥ दारागारपुत्राप्तवित्तेहानामपिसमर्पणम्पापफलकमेव कुतःपरदारापरपुरुषार्पणस्यपापात्मकत्वात् ॥ तद्धर्म्माँश्चेतिपुल्लिङ्गेननिर्देशाद्वित्तेहपराणीतिनपुंसकलिङ्गेननिर्देशाच्चाशुद्धमेववाक्यङ्कुतोलिङ्गवैषम्यनिर्देशात्परशब्दस्यत्रिषुलिङ्गेषुवर्त्तमानत्वाच्च ॥ आत्मनासह समर्पयामिदासोहंकृष्णतवास्मीत्यन्तोनर्थाक्षरसमुदायस्य ॥ एकैवात्माजीवःद्वौनपुनरात्मनासहात्माहंदेहेन्द्रियादीनिसमर्पयामीत्यशुद्धमेवदासोर्थाच्छूद्रएवेति ॥ शूद्रस्यतुजुगुप्सितमितिमनुसाक्ष्यदर्शनात् ॥ अस्याऽभिप्रायोवल्लभेनसिद्धान्तरहस्यादिग्रन्थेष्वनेकबालबुद्धिमनुष्यभ्रामणार्थःपापवृद्धयर्थश्चनिरूपितः॥तद्यथा॥श्रावणस्याऽमलेपक्षेएकादश्यांमहानिशि ॥ साक्षाद्भगवताप्रोक्तन्तदक्षरशउच्यते ॥१॥ ब्रह्मसम्बन्धकरणात्सर्वेषान्देहजीवयोः ॥ सर्वदोषनिवृत्तिर्हिदोषाःपञ्चविधास्मृताः ॥२॥ सहजादेशकालोत्थालोकवेदनिरूपिताः ॥संयोगजाःस्पर्शजाश्चनमन्तव्याःकदाचन॥३॥ अन्यथासर्वदोषाणांननिवृत्तिःकथञ्चन ॥असमर्पितवस्तूनान्तस्माद्वर्जनमाचरेत्॥ ॥ ४ ॥ निवेदिभिःसमर्प्यैवसर्वंकुर्यादितिस्थितिः ॥ नमतंदेवदेवस्यस्वामिभुक्तिसमर्प्पणम् ॥५॥ तस्मादादौसर्वकार्येसर्ववस्तुसमर्पणम् ॥ दत्तापहारवचनन्तथाचसकलंहरेः ॥ ६ ॥ नग्राह्यमितिवाक्यंहिभिन्नमार्गपरंमतम् ॥ सेवकानांयथालोकेव्यवहारःप्रसिध्यति ॥ ७ ॥ तथाकार्यंसमर्प्यैवसर्वेषाम्ब्रह्मताततः ॥ गङ्गात्वेसर्वदोषाणांगुणदोषादिवर्णनम् ॥ ८ ॥ गङ्गात्वेननिरूप्यंस्यात्तद्वदत्रापिचैवहि ॥ प्रथमतस्त्वसकृदुक्तंकृष्णःभगवानेवनेतिकृष्णस्यमरणेजातेईषन्यूनानिपञ्चसहस्राणिव

र्षाणिव्यतीतानि सइदानीम्वल्लभस्यसमीपेकथमिदमुक्तवा न्किन्तुकदाचिन्नैवोक्तवानिति ॥ किञ्चवल्लभेनायम्पाखण्डजालोऽधर्मकरणार्थोरचितइतिजानीमः ॥ साक्षाद्भगवताप्रोक्तमितिकेवलंछलमेवतस्यवल्लभस्यविज्ञेयमितितस्मात्तदक्षरसमुदायोपदेशस्यपापजनकत्वादसम्बन्धप्रलापत्वाच्च ॥ सर्वदोषनिवृत्तिरिति ॥ दोषानिवृत्ताभूत्वाक्वगमिष्यंतीतिवाच्यम् ॥ नष्टाभविष्यन्तीतिब्रूयुश्चेत्कदाचिन्नैवनश्येयुरन्यकृताःपापदोषाअन्यमनुष्यन्नैवगच्छन्तिकिन्तुकर्त्तैवकृतंशुभाऽशुभफलम्भुङ्क्ते नान्यःकश्चिदिति ॥ हरिंकृष्णंसमर्पणेनान्यकृताःपापदोषागच्छेयुश्चेत्तर्हितत्फलभोगार्थंनरकंदुःखंहरिरेवप्राप्नुयादितिनिश्चयः ॥ कुतःस्वयंकृतानाम्पापपुण्यकर्म्मफलानांस्वभोगेनैवक्षयादितिन्यायाद्वल्लभकृताकल्पनाव्यर्थैवेतिनिश्चयः ॥ सहजा इत्यादि ॥ सहजानांदोषाणांनिवृत्त्यास्वयमेवानिवर्त्तेतकुतस्तेषांसहजत्वादग्निदाहवत् ॥ समर्पणेकृतेपिदेहस्थानांकुष्ठादिदोषाणांक्षुत्पिपासाशीतोष्णसुखदुःखाऽज्ञानानाम्भवताम्भवाञ्छिष्याणाञ्चनिवृत्तेरदर्शनात् ॥ तथादेशकालोत्थाअपिवातपित्तकफज्वरादयोदोषाभवदादीनांकथंननिवर्त्तेते ॥ लोकवेदयोर्मिथ्याभाषणचौर्यकरणमातृदुहितृभगिनीस्नुषापरस्त्रीगमनविश्वासघातादयोदोषास्तथा मातृदुहितृभगिनीस्नुषागुरुपत्न्यादिसंयोगजास्तासांस्पर्शजाश्चदोषावल्लभाद्यैरिदानीन्तनान्तैर्भवद्भिर्वल्लभसम्प्रदायस्थैर्भगवदुपदेशेनवल्लभोपदेशेनवाकदाचननैवमन्तव्याःकिम् ॥ इतिभगवद्वल्लभोपदेशेनानेनकिङ्गम्यतेभगवद्वल्लभौवेदविरुद्धोपदेशान्नास्तिकावधर्म्मकारिणौविद्याहीनौविषयिणावधर्म्मप्रवर्त्तकौधर्म्मनाशकौचविज्ञायेते॥योवमन्येततेमूलेहेतुशास्त्राश्रयाद्द्विजः ॥ ससाधुभिर्बहिष्कार्योनास्तिकोवेदनिन्दक इतिमनुसाक्ष्यस्याविद्यमानत्वात् ॥ अ

न्यथासर्वदोषाणांनानिवृत्तिःकथञ्चनेत्यादिरचनम्भङ्गापानङ्क त्वैवकृतमितिविज्ञेयम्॥ कुतईदृगुपदेशेनसत्यधर्म्मगुणानांना शएवभवत्यतः ईदृशस्यभ्रष्टीकरणार्थस्योपदेशस्यपापात्मक स्योपरिकेनचिदपिकदाचिद्विश्वासोनैवकर्त्तव्यइतिनिश्चयः ॥ अधर्म्मोपदेशोयमन्योपिवल्लभसम्प्रदायस्थानांश्रोतव्यः ॥ त स्मादादौ स्वोपभोगात्पूर्वमेवसर्ववस्तुपदेनभार्यापुत्रादीनाम पिसमर्पणंकर्त्तव्यं विवाहानंतरंस्वोपभोगेसर्वकार्येसर्वकार्यनि मित्तंतत्कार्योपभोगिवस्तुसमर्पणंकार्यं समर्पणंकृत्वापश्चात्ता निकार्याणिकर्त्तव्यानीत्यर्थः॥१॥ अथाऽस्यखण्डनम्॥ विवाहा नन्तरंस्वोपभोगात्पूर्वमेवभार्यापुत्रादीनामपिपवित्रीकरणार्थ माचार्यायसमर्पणंकृत्वैव गोस्वामिनेपश्चात्तानिकार्याणिकर्त्त व्यानीतिभवद्भिरुपदिश्यतेचेत्तर्हि स्वस्त्रीदुहितृभगिनीपुत्रादी नामपिपवित्रीकरणार्थंसमर्पणंकिमर्थंनक्रियते ॥ अस्माकमि च्छान्येभ्यःसमर्पणार्थास्वभार्यादीनांनास्त्यतोनक्रियतइतिब्रू युश्चेत्तर्ह्यन्येषाम्भार्यादीनांसमर्पणंस्वार्थम्पापरूपंकिमर्थंकारय न्तितत्पुण्यात्मकञ्चेत्तर्हि स्वभार्यादीनामप्यन्येभ्यःसमर्पणं किमर्थंनक्रियते ॥ सिद्धान्तस्तुयेनययासहयस्ययस्याश्चविवा होजातस्तयोःपरस्परंसमर्पणञ्जातमेवनान्यथेतिवेदितव्यः॥ तस्मादस्यवल्लभसम्प्रदायस्यव्यभिचारमयोपदेशस्यकेनचि त्पुरुषेणकयाचित्स्त्रियाचविश्वासःकदाचिन्नैवकर्त्तव्यइतिनि श्चयः ॥ येविश्वासंकरिष्यन्तितेषांनरकप्राप्तिरेवफलंकुतःपापा चरणोपदेशस्यदुःखफलत्वात् ॥

किञ्चपुष्टिप्रवाहमार्गोपितादृशएवमिथ्या॥ पुष्टिप्रवाहमर्यादा धर्म्माचरणार्थाउताऽधर्म्माचरणार्था ॥ नाद्यःकुतोवल्लभादीना मिदानीन्तनान्तानाम्परस्त्रीगमनाद्यधर्म्माचरणस्यप्रत्यक्षाऽनु मानाभ्यांदर्शनात्॥ अश्ववृषभवानरगर्दभादयोयथाअश्विन्या

दिस्त्रियोदृष्ट्वापुष्टिप्रवाहान्मैथुनमाचरन्तितथाभवतामपिपुष्टि
प्रवाहस्त्वंदृश्यतेनान्यथा ॥ भवतामियमेवमर्यादावेदविद्याध
र्म्माचरणत्यागःपरस्त्रीगमनंपरधनहरणमधर्म्माचरणम्वेदोक्त
धर्म्मविनाशकरणञ्चेत्यत्रैवपुष्टिप्रवाहौचेतिनिश्चीयेते॥अस्मि
न्नर्थेवल्लभआह ॥ वैदिकत्वंलौकिकत्वंकापट्यात्तेषुनान्यथा ॥
वैष्णवत्वंहिसहजंततोन्यत्रविपर्ययइति ॥ अतएववल्लभेहि
नास्तिकत्वंसिद्धम्भवतिकुतःलौकिकवैदिकत्वस्यकपटमध्येग
णितत्वात् ॥ तस्यसम्प्रदायस्थाअपिनास्तिकागणनीयावेद
विरुद्धाचरणात् ॥ यज्ञोवैविष्णुर्व्यापकोवा ॥ तदनुष्ठानत्या
गान्मूर्त्तिपूजनासक्तत्वाद्व्यापकभक्तिवियोगाद्भवन्तोवैष्णवाए
वनेतिनिश्चेतव्यम्॥ पूजानामसत्कारस्सज्जनानांतस्याअरिर्नो
मशत्रुरयम्पूजारिशब्दार्थोवेद्यः॥आर्त्तिर्नामदुःखंताङ्करोतीत्या
र्त्तिकारः॥गोशब्देनपशुगुणवान्साँईशब्देनयवनाचार्यः॥अयंगो
साँय्याख्यशब्दार्थोर्थाद्यस्यगम्यागम्ययोर्विवेकोनभवेत्त्यागञ्च
नकुर्याद्धर्म्मन्यायपक्षपातत्यागञ्चवेदोक्तंधर्म्मम्परित्यजेत्तादृ
शाभवन्तोदृश्यन्तइति ॥ वाजिशब्देनाऽश्वोवागर्दभोमध्य
स्थोवेतिबावाजिशब्दार्थः ॥ रागोस्यास्तीतिरागीवैइतिनिश्च
येनरागीतिवैरागिशब्दार्थः ॥ दण्डेनतुल्योदण्डवत् ॥ दण्डव
न्नामकाष्ठवत् ॥ हिन्दुशब्दस्यार्थःकृष्णवर्णोदस्युःपाषाणादिमू
र्त्तिपूजकोदासईश्वरोपासनाविरहश्चेत्यादयोर्थाः ॥ इत्यादिश
ब्दार्थाअविद्याप्रचारेणविद्यात्यागेनार्यशब्दाभिधानार्थज्ञानेन
विनाऽन्धपरम्पराऽद्यपर्य्यन्तमागतावल्लभादिसम्प्रदायरूपेणा
त्यन्तपरिणतासासद्यस्सज्जनैस्त्यज्यतामितिनिश्चयः ॥
अथशुद्धाद्वैतमार्त्तण्डखण्डनंलिख्यते ॥ शुद्धाद्वैतशब्दस्यकोर्थः
क्रियते॥ द्विधाइतंद्वीतंद्वीतमेवद्वैतंनद्वैतमद्वैतंकार्यकारणरूपमे
कीभूतमेव ॥ यद्वातदेवब्रह्मस्त्रीपुरुषरूपेणद्विधाजातंक्रीडाक

रणार्थमितिच ॥ नैवंशक्यम्वक्तुम् ॥ कुतः ॥ अविद्यादिदोषर
हितत्वात्सदैवविज्ञानस्वरूपत्वाद्ब्रह्मणोजगद्रूपापन्नत्वमयोग्य
मेव ॥ यदिजीवादिकार्यरूपंयज्जगद्ब्रह्मैवास्तितर्ह्यनन्ताविज्ञान
रचनधारणसर्वज्ञतासत्यसङ्कल्पादयोगुणाअस्मिञ्जगतिकथं
नदृश्यन्ते ॥ तथाचजन्ममरणहर्षशोकक्षुधातृषावृद्धिक्षयमूढ
त्वादयोदोषाजगत्स्थाएवंसतिब्रह्मण्येवभवेयुर्बन्धनरकदुःख
विषयभोगादयश्च ॥ तस्माद्वल्लभकृतोर्थोमिथ्यैवेतिवेदितव्य
म् ॥ द्वीतमिति ॥ द्वीतंतदेवद्वैतंस्यादद्वैतन्तुततोन्यथा ॥ स
र्वंखल्विदम्ब्रह्मतज्जलानीतिपठ्यते ॥ इतिवल्लभप्रबुक्तनन्द्रष्ट
व्यम् ॥ द्विधाकारणकार्य्यरूपेणपरिणतञ्चेत्तर्ह्यज्ञानदुःखब
न्धननरकप्राप्त्यादयोदोषाब्रह्मण्येवस्युः ॥ पूर्वावस्थितस्यद्र
व्यस्यावस्थान्तरप्राप्तिःपरिणामः॥तथैवभवन्मतेब्रह्मैवजगदा
कारञ्जातमनेनकिमागतमितिश्रूयताम् ॥ येजगत्स्थाअविद्या
ज्वरपीडादयोदोषाअपिवल्लभेनब्रह्मण्येवस्वीकृताअतएवभव
न्मतम्वेदयुक्तिविरुद्धमेवेतिविज्ञेयम् ॥ वल्लभेनसर्वंखल्विदम्ब्र
ह्मनेहनानास्तिकिञ्चन ॥ तज्जलानितिशान्तउपासीतेत्या
दिश्रूतीनामर्थोनैवविज्ञातः ॥ कुतः ॥ विदुषांसमाधिसंयमेवि
ज्ञानेनयादृशम्ब्रह्मविज्ञायतेतत्रत्योयमनुभवः ॥ यथाकेनचि
दुक्तं सर्वंखल्विदंसुवर्णमिहनानापित्तलादिधात्वन्तरंमिलितं
नास्तितथवसच्चिदानन्दाद्येकरसघनेब्रह्मणिनानावस्तुमिलितं
नास्ति॥किन्तुसर्वंखल्विदम्ब्रह्मैकरसमितिविज्ञेयमखण्डैकरस
त्वादभेद्यत्वाद्ब्रह्मणश्चेति ॥ यथायमात्माब्रह्मेत्यत्रेदंशब्देना
त्मनोब्रह्मणएवग्रहणमितिनिश्चेतव्यंनकस्यचिज्जगद्वस्तुनःस
म्बन्धग्रहणञ्च ॥ तथातज्जलानितिब्रह्मशान्तःसन्उपासीत
तस्माद्ब्रह्मानन्तसामर्थ्यादस्यजगतोजननधारणप्राणनादीनि
भवन्तीत्येवम्ब्रह्मोपासनीयमेवनान्यदित्यर्थोवल्लभेनापिनैव

विज्ञातस्तत्सम्प्रदायस्थानाम्भवतान्तुकाकथा ॥ सर्वंब्रह्मात्मकंविश्वमिदमाबोध्यतेपुरः ॥ सर्वशब्देनयावद्धिदृष्टश्रुतमदो जगत् ॥ १ ॥ बोध्यतेतेनसर्वंहिब्रह्मरूपंसनातनम् ॥ कार्यस्य ब्रह्मरूपस्यब्रह्मैवस्यात्तुकारणम् ॥ २ ॥ साकारंसर्वशक्त्येकंसर्वज्ञंसर्वकर्तृच ॥ सच्चिदानन्दरूपंहिब्रह्मतस्मादिदञ्जगत् ॥ ॥ ३ ॥ शुद्धाद्वैतपदेज्ञेयःसमासःकर्मधारयः ॥ अद्वैतशुद्धयोः प्राहुःषष्ठीतत्पुरुषम्बुधाः ॥ ४ ॥ इत्यादयश्श्लोकाःशुद्धाद्वैतमार्त्तण्डेअर्थतोशुद्धाएवेतिनिश्चयः ॥ कर्मधारयसमासोसङ्गतःकुतःकार्यकारणयोस्तादात्म्यगुणादर्शनात् ॥ षष्ठीतत्पुरुषोप्यसङ्गतः द्वौचेद्वस्तुतोनकदाचिदेकताअवास्तवौद्वौचेत्कार्यकारणकथनंव्यर्थम् ॥ शुद्धश्चशुद्धाचशुद्धेतयोस्स्त्रीपुंसोरद्वैतमर्थान्मैथुनसमयेद्वैतंस्त्रीषुराधाभावनास्वस्मिन्कृष्णभावनाचक्रियते ॥ अहंकृष्णस्त्वंराधाह्यावयोरस्तुसङ्गमइत्यादिपतितकरणम्वल्लभादीनाम्मतमितिनिश्चयः ॥ कुतःलक्ष्मणभट्टेनसंन्यासम्पूर्वङ्गृहीत्वापुनर्गृहाश्रमःकृतः सएवप्रथमतःश्ववद्वान्ताशीजातःतत्पुत्रोवल्लभोपि पूर्वंविष्णुस्वामिसम्प्रदायेविरक्ताश्रमङ्गृहीत्वा पुनरभूद्गृहीतथानेकविधोव्यभिचारोगोकुलनाथेनविठ्ठलेनचकृतस्तत्सम्प्रदायग्रन्थेषुप्रसिद्धः ॥ लक्ष्मणभट्टम्मूलपुरुषमारभ्याद्यपर्यन्तंव्यभिचारादिदुष्टङ्कर्म्मयथावद्वल्लभसम्प्रदायेदृश्यतेयेस्यसम्प्रदायस्योपरिविश्वासङ्कुर्वन्तीमान्गुरूँश्चमन्यन्तेतेपि तादृशाएवेतिविज्ञातव्यम् ॥ एतादृशस्यपापकर्म्मकर्त्तुरधर्म्मात्मनोगुरोश्चत्यागेहननेचपुण्यमेवभवतिनैवपापञ्चेत्यत्राहमनुः ॥ गुरुम्वाबालवृद्धौवाब्राह्मणंवाबहुश्रुतम् ॥ आततायिनमायान्तंहन्यादेवाविचारयन् ॥ १ ॥ नाततायिवधेदोषोहन्तुर्भवतिकश्चन ॥ प्रकाशम्वाप्रकाशम्वामन्युस्तन्मन्युमृच्छतीति ॥ २ ॥ धर्मत्यक्ताह्यधर्म्मैपरत्वैतेसआततायीविज्ञेयः ॥

प्र० शुद्धाद्वैतम्प्रकाशरूपंस्वभावतउतान्धकाररूपम् ॥

उ० नाद्यः कुतःस्वभावतःप्रकाशस्वरूपस्यमार्त्तण्डार्थसूर्यापेक्षाभावात् नचरमःस्वभावतोन्धकारस्वरूपञ्चेत्सूर्येणापितस्यप्रकाशासम्भवात् ॥ एवमेवसत्सिद्धान्तमार्तण्डस्यापिखण्डनंविज्ञेयम् ॥ अतएवशुद्धाद्वैतमार्तण्डसत्सिद्धान्तमार्त्तण्डयोर्नाममात्रापिशुद्धिर्नास्तिपुनर्ग्रन्थशुद्धेस्तुकाकथा॥एवमेवविद्वन्मण्डनस्यापिखण्डनंविज्ञेयम् ॥ विठ्ठलएवविद्वान्नासीत्पुनर्विदुषांमण्डनङ्कर्त्तुंकथंसमर्थःस्यात् ॥ किन्तु ॥ परस्त्रीगमनपरधनहरणव्यभिचारमण्डनेचसामर्थ्यन्तस्याभून्नान्यत्रेतिविज्ञेयम् ॥ तत्रदिङ्मात्रनिदर्शनम्वर्ण्यते ॥ निजमुरलिकेति ॥ मुरलिकानादेनतेनागतागोकुलस्यसम्बन्धिन्यःसुन्दर्यःपरस्त्रियःकृष्णेनस्नेहाद्भोगार्थंस्वीकृताइत्युक्तम् ॥ प्रतिर्लक्षणे ॥ युवतिंयुवतिंलक्षीकृत्ययःसम्भेदःसङ्गमःकृत्वातावन्तमात्मानंयावर्तागोपयोषितइत्यादिभ्रष्टवचनस्योक्तत्वाद्विद्वन्मण्डनमित्यस्यनामायोग्यमेव ॥ कुतः॥मूर्खव्यभिचाराधर्माणामत्रमण्डनत्वात्॥एवमेवाणुभाष्यमप्यसङ्गतमेवेतिवेद्यम्॥तथाचशतशोभाषाग्रन्थारसभावनादयोपिभ्रष्टतराएव ॥ तत्रत्यैकदेशनिदर्शनंलिख्यते ॥ राधायाःकुचाद्यङ्गेषुमोदकादिभावनाकर्त्तव्यातथागोलोकएकएवपुरुषःकृष्णः ॥ अन्यास्सर्वाःस्त्रियःसन्ति ॥ अहर्निशन्ताभिःसहकृष्णःक्रीडते पुनःसूर्योदयसमयेयावत्यःस्त्रियस्तावन्तःपुरुषाःकृष्णशरीरान्निसृत्यैकैकामेकैकोगृहीत्वा पुष्कलम्मैथुनमाचरन्तिसर्वे ॥ तथावल्लभस्यमहाप्रभुरितिसंज्ञाकृताप्रभुरितीश्वरस्यनामास्ति ॥ प्रभुर्गात्राणिपर्येषिविश्वतइत्यादिश्रुतिषुवर्णितम् ॥ तेनेश्वरेणाद्यपर्यन्तंतुल्यःकोपिनभूतोनभविष्यतीत्येधिकस्यतुकाकथा ॥ पुनर्महाप्रभुशब्देनवल्लभविषयेकिङ्गम्यते यथामहाब्राह्मणस्तथैवमहाप्रभुशब्दार्थोमन्तव्यः ॥ यथावे

दयुक्तिविरुद्धोवल्लभसम्प्रदायोऽस्तितथैवशैवशाक्तगाणपतसौर वैष्णवादयस्सम्प्रदायाअपिवेदयुक्तिविरुद्धाएवसन्तीतिदिक्॥

शशिरामाङ्कचन्द्रेऽब्देकार्त्तिकस्यासितेदले ॥
अमायांभौमवारेचग्रन्थोऽयम्पूर्त्तिमागतः ॥ १ ॥

॥ वेदविरुद्धमतखण्डनोयग्रन्थस्समाप्तः ॥

વલ્લભાદિ મતોપ્રતિ પ્રશ્નો અને તે મતોનું ખંડન.

શાર્દૂલવિક્રીડિત છંદ.

શું પૂજે 'જડમૂર્ત્તિ' તું ભ્રમિત રે સ્વામી ખરે સૃષ્ટિએ;
રાધાકૃષ્ણ હતા ઘણા વિષયિરે સ્કંધે દશે સિદ્ધ છે;
છોડી, જાણ પરં મનુષ્ય કરતા રસ્તો ખરો મુક્તિએ;
શિક્ષા છે પણ 'બાળ બાળ પ્રતિમા' સ્વર્ગે જવા જો ગમે.

પ્રશ્ન-વલ્લભ નામનો પુરૂષ કોણ છે, અને તે શબ્દનો અર્થ શો થાય છે?

ઉત્તર-વલ્લભ અમારો આચાર્ય છે અને વલ્લભ શબ્દનો અર્થ પ્રિય, વહાલું વગેરે થાય છે.

પ્ર૦-આચાર્યપણું તે શું અને તમે કોણ છો?

ઉ૦-આચાર્યને ગુરૂ કહે છે અને અમે વર્ણાશ્રમમાં છીએ.

પ્ર૦-ગુરૂપણું તે શું?

ઉ૦-ઉપદેશ કરનારને અમે ગુરૂ કહીએ છીએ.

પ્ર૦-વલ્લભ નામનો પુરૂષ વિદ્વાનોને અને ધર્મિષ્ઠને પ્રિય છે કે મૂર્ખ અને અધર્મિઓને?

ઉ૦-તે વિદ્વાન અને ધર્મિષ્ટ લોકોને પ્રિય નથી, કારણકે તમારા લોકમાં નસીબેજ કોઈ વિદ્વાન મળી આવે છે, બાકીના સર્વે મૂર્ખ અને અધર્મી છે; તે પણ મૂર્ખ અને અધર્મી હોવો જોઈએ, કારણ કે જે માણસ અધર્મી અને અણસમજુ લોકોમાં પ્રીતિ રાખે છે તે પોતે પણ સ્વજાતિના નિયમથી તેવોજ (અધર્મી અને અણસમજુ) થવો જોઈએ. જીવતા પ્રાણીમાં બધા પ્રીતિ રાખે છે પણ મુઆ પછી તો કોઈ જોતુંએ નથી તો હેત પ્રીત તે ક્યાંથીજ હોય? અને તેટલામાટે વલ્લભને પ્રિય ગણવો તે બેઉ રીતે ભુલ ભરેલું છે. પ્રથમ તો મુવેલાને આચાર્યનું નામ આપવું એજ મોટી મૂર્ખાઈ છે કારણ કે વેદમાં કહ્યું છે કેઃ—

"પોતાનો ગુરૂ જો વેદ પઠિત હોય અને માત્ર ઈશ્વરનેજ ભજતો હોય

તો તે પાસે શિષ્યે પોતાના હાથમાં સમિધ્ નામનું લાકડું લઈને જવું જોઈએ."

અને વળી મનુપણ એવા આચાર્યોથી વિરૂદ્ધ રીતે કહે છે કેઃ-

"બ્રાહ્મણ, ક્ષત્રિય અથવા વૈશ્ય ગુરૂ પોતાના શિષ્યને જનોઈ આદિ ધર્મક્રિયા કરાવ્યા પછી જો વેદ અર્થ અને કલ્પસહિત ભણાવે તોજ તેને આચાર્ય કહેવો."

મરીજવા પછી ભણવા, ભણાવવાની એ વાત થવી તદન અશક્ય છે અને તેથીજ મુડદાને આચાર્યનું નામ આપવું અસંભવિત દેખાય છે. મુડદામાં પ્રીતિ રાખવી તદન અયોગ્ય અને નિષ્ફળ છે; અને એટલામાટે આગલ તમે જે વલ્લભ શબ્દનો અર્થ પ્રિય, વહાલું વગેરે કર્યો તે માત્ર ભ્રાંતિથીજ કર્યોછે.

પ્ર૦-તમે ગુરૂપણું કોને કહો છો જે સત્યનો બોધ કરે તેને કે અસત્યના બોધ કરનારને ?

ઉ૦-તમે કહેશો કે અમે સત્યના બોધ કરનારને ગુરૂ કહીએ છીએ તો તે અશક્ય છે, કારણ કે તમે વેદ પઠિત અને એક ઈશ્વરને ભજતા નથી; કદી ભજતા હશો તો સત્ય માર્ગે વર્ત્તતા નથી, કારણ કે તમે ઘણા વ્યભિચારી છો અને વળી મનુ પણ સાક્ષી આપેછે કેઃ--

"જે પુરૂષ અર્થકામમાં લીન થઈ ન જાય તેનેજ માત્ર જ્ઞાન પ્રાપ્ત થાયછે."

આતો ખુલ્લુંજ છે કે તમે સ્ત્રીધનાદિ પદાર્થોની અંદર અત્યંત મોહિત થઈ ગયા છો; મરણસમયે પણ તમારા શિષ્યનીછાતી ઉપર લાત દઈને જેમ મસાણીઓ મસાણમાં મુડદાના કફન આદિ પદાર્થો લઈ જાય છે તેમજ તમે પણ વસ્ત્ર આભૂષણ વગેરે ચીજો લઈ જાઓ છો માટે તમારામાં અને મસાણીઆમાં કંઈ તફાવત નથી.

તમે કહેશો કે જે અસત્યનો બોધ કરે તેને અમે ગુરૂ કહીએ છીએ તો અસત્ય ઉપદેશનું કયાં નામ પણ નથી તેથી સત્ય અસત્ય બેઉ 'તમને' દુઃખદાયક છે. તમને ગુરૂનું નામ મુદ્દલ છાજતું નથી કારણ કે પિતા એજ પોતાનાપુત્રનો ગુરૂ કેહેવાય છે, બીજા પુરૂષોનો હું ગુરૂ છું એવું અભિમાન રાખવું એ ઘણુંજ ભુલ ભરેલું છે; વળી મનુ સાક્ષી આપેછે કેઃ—

"જે પુરૂષ નિષેકાદિ કર્મો શાસ્ત્રવિધિ પ્રમાણે કરે અને પોતાના પુત્રનું પોષણ અન્ને કરીને ચલાવે તેવા વિપ્રને ગુરૂ કહેવો."

જે સ્ત્રી પરણી ન હોય તેમાં વીર્યનિષેક કરવો તે અઘોરપાપનું કામ છે. તમે કહો છો કે અમે વર્ણાશ્રમમાં છીએ તો વેદમાં વર્ણાશ્રમસ્થ લોકોમાટે જે

કર્મો કહેલાં છે તે તમે કેમ નથી કરતા? જો તમે કહેશો કે અમે કરીએ છીએ તો મૂર્ત્તિપૂજન, કંઠી, તિલક, સમર્પણ વગેરે તુત ફિતુરો વિષે વેદમાં એકે મંત્ર નથી અને તેટલા માટે એ સર્વે ઢોંગ છોડી ઘો; કદી નહીં છોડો તો વેદ-વિરૂદ્ધ વર્ત્તવાથી તમે વર્ણાશ્રમસ્થ છોજ નહી.

પ્ર૦-તમે ગુરૂ, શિષ્ય કે મધ્યસ્થ લોકો છો?

ઉ૦-તમે ગુરૂ નથી, કારણ કે જો તમે ગુરૂ હો તો પાઠશાળા ઉઘાડીને લોકોને વેદાર્થજ્ઞાન કેમ આપતા નથી? તમે શિષ્યો પણ નથી, કારણ કે જો શિષ્ય હો તો ભણતા કેમ નથી? તમે કેહેશો કે અમે મધ્યસ્થ છીએ તો આચાર્યા-ભિમાન શામાટે દેખાડો છો? માટે તમારે એવા અભિમાન રાખવા વ્યર્થ છે એમ નક્કી કરી જાણવું.

પ્ર૦-તમે વેદમતાઅનુયાયી છો કે વેદ ધર્મથી વિરૂદ્ધ વર્ત્તો છો?

ઉ૦-જો તમે કહેશો કે અમે વેદમતઅનુયાયી છીએ તો વેદવિરૂદ્ધ સ્વકપોલ-કલ્પિત વલ્લભ સંપ્રદાય શું કરવા માનો છો? જો તમે કહેશો કે અમે વેદ-વિરૂદ્ધ વર્ત્તીએ છીએ તો તમે એમ શું કરવા નથી કહેતા કે અમે શૂદ્ર છીએ? મનુ પણ સાક્ષી આપે છે કે:-

"વેદની નિંદા કરનારને નાસ્તિક કહેવો, જે વેદ ભણવા મુકી દઈને બીજું કંઈ ભણવાની તજવીજ કરે તે જીવતે કુટુંબસહિત શૂદ્રતાને પામે છે."

જન્મમરણ પામ્યા એવા દેહધારી કૃષ્ણાદિને તમે ઈશ્વર અવતાર કેમ માનો છો? જો તમે કહેશો કે અમે નથી માનતા તો દેવલમાં 'જડ મૂર્ત્તિ' રાખીને ટન્ ટન્ પું પું શું કરવા કરો છો? અને મિથ્યા ઉપદેશ અને કપટે કરીને બિચારા અજ્ઞાનીઓ પાસેથી પૈસા કેમ છીનવી લ્યોછો?

પ્ર૦-તમે પોતાને કૃષ્ણનો અવતાર માનોછો કે સાધારણ મનુષ્ય?

ઉ૦-જો તમે પોતાને કૃષ્ણનો અવતાર માનોછો તો યાદવ ક્ષત્રિય અભિમાન, કેમ રાખતા નથી? તેઓના જેવો પરાક્રમ તમારામાં તો જરાએ કેમ દેખાતો નથી? કૃષ્ણ તો મરી ગયો, તમે હજી જીવતા કેમ બેઠાછો? જો તમે તમને સાધારણ મનુષ્ય માનતાહો તો અમે શ્રેષ્ઠ છીએ એવો ખોટો અભિમાન મુકી ઘો.

પ્ર૦-તમે વૈષ્ણવ છો કે બીજા કોઈ?

ઉ૦-જો તમે કહો કે અમે વૈષ્ણવ છીએ તો વૈષ્ણવ શબ્દનો તમે શો અર્થ કરો છો? તમે કહેશો કે વિષ્ણુનો જે ભક્ત તેને અમે વૈષ્ણવ કહીએ છીએ તો **તસ્યેદમ્ સૂત્ર** થી એમ અર્થ કરવો અયોગ્ય છે, કારણ કે એ સૂત્રથી 'વિષ્ણુનો-

આ' એમ અર્થ થાય છે, કંઈ વધારે અર્થ લેવાનો નિયમ દેખાતો નથી. જેમ તમે ભક્ત શબ્દ લીધો તેમ એજ સૂત્રથી વિષ્ણુનો જે શત્રુ, વિષ્ણુનો પુત્ર, વિષ્ણુનો બાપ, વિષ્ણુની શક્તિ, વિષ્ણુનો શિષ્ય અને વિષ્ણુનો ગુરૂ તેને પણ વૈષ્ણવ કહીએ તો તેમાં કંઈ ખોટું નથી, માટે તમે જે અર્થ કર્યો તે અઘટિત છે.

પ્ર૦-તમે વિષ્ણુને કેવો ગણોછો ?

ઉ૦-ગોલોક અને વૈકુંઠવાસી ચતુર્ભુજ, દ્વિભુજ, લક્ષ્મીપતિ, દેહધારી ઈત્યાદિ. જો તમે ઈશ્વરમાં ઉપલા ગુણો માનતાહો તો ઈશ્વરનું સર્વવ્યાપકપણું મુકી દ્યો. જો ચતુર્ભુજ વગેરે માનતા હો તો ઈશ્વર અવયવી થયો અને અવયવી થયો તો તે નાશવંત છે એમ કબુલ કરવું પડેછે, માટે ઈશ્વરનું ઈશ્વરપણું મુકી દ્યો, કારણ કે સંયોગવિના શરીર સિદ્ધ થતું નથી, પણ ઈશ્વર તો આથી કેવળ ભિન્ન છે એમ માનવું ઉત્તમ છે. ઈશ્વર અવયવી અને સાકાર છે એમ માનવું વેદવિરૂદ્ધ છે. વેદમાં કહ્યું છે કે:-

"ઈશ્વર સર્વવ્યાપક, વીર્યરૂપ, શરીરછિદ્ર અને નાડી વગરનો શુદ્ધ અને પાપ રહિત છે."

પ્ર૦-કંઠી તિલક અને મૂર્ત્તિ પૂજન કરવાથી પુણ્ય થાય છે કે પાપ ?

ઉ૦-તમે કહેશો કે પુણ્ય થાય છે, પાપ નથી થતું, જો જરાક કંઠી, તિલક અને નાની મૂર્ત્તિ પૂજવાથી ધર્મ થાય છે તો કંઠીનો એક મોટો ભારો ઘાલવાથી અને આખું મોહોડું લીંપી મુકવાથી અને પૃથ્વી, પર્વત પૂજવાથી ઘણુંજ પુણ્ય થશે. અમે એમ કહીએ છૈએ કે એ બધું તદ્દન વેદ વિરૂદ્ધ છે અને તેટલા માટે એમાંનું કંઈ પણ કરવું નહીં. ખરેખર વેદમાં કંઠી, તિલક, અને પાષાણ-મૂર્ત્તિ પૂજનનો લેશ માત્ર પણ વિધિ દેખાતો નથી, તેટલા માટે તમે જે કહ્યું તે બધું વ્યર્થ છે.

પ્ર૦-પ્રતિષ્ઠા તે શું ?

ઉ૦-પાષાણાદિ મૂર્ત્તિઓમાં પ્રાણાદિ બોલાવીને જે સ્થાપન થાય તેને અમે પ્રાણપ્રતિષ્ઠા કહીએ છૈએ. એમ કહેવું અસંભવિત છે, કારણ કે પ્રાણાદિ કર્મો તેઓમાં મુદ્દલ દેખાતાં નથી, જો મૂર્તિમાં પ્રાણ હોય તો તેઓમાં ચાલવા, બોલવા, ખાવા, અને મળમૂત્ર કાહાડવાની ક્રિયા ઓ કેમ દેખાતી નથી ? અને પ્રાણીઓની માફક મૂર્તિઓ કેમ એવી ક્રિયાઓ કરતી નથી ? જો કદી તમારામાં પ્રાણાદિઓનું સ્થાપન કરવાની શક્તિ હોય તો તેમ કરી મુડદાંને જીવતાં કેમ નથી કરતા ? જો જીવતાં કરશો તો તમને ઘણોજ પૈસો ને કી-

ર્તિ મલશે. પાષાણાદિ મૂર્ત્તિઓમાં તો પ્રાણાદિઓને જવાઆવવાને રસ્તો-એ નથી તેમ છિદ્ર કે નાડી વગેરે પણ કાંઈ નથી હોતું પણ મુડદામાં તો બધું તમ તૈયાર હોય છે. જ્યારે પ્રાણ નીકળી જાય છે ત્યારે લોકો અગ્નિસંસ્કાર કરેછે પણ તે વખતે જો તમે તેમાં પ્રાણનું સ્થાપન કરો તો કોઈ માણસ મરેજ નહીં, એથી કરીને તમને અત્યંત પુણ્ય થશે માટે એ કામ તરતજ કરવું જોઈએ. મુવેલાંને જીવતાં કરે એવો તો કોઈ થયોએ નથી અને થશે પણ નહીં એમ અમે સમજીએ છીએ, જેમકે માત્ર જીભજ રસનું જ્ઞાન જાણે છે એ ઈશ્વરનો નિયમ છે તેથી ઉલટું કરવાને કોઈ સમર્થ નથી, અને એ પ્રમાણે ઈશ્વરના સર્વે નિયમોવિષે જાણવું.

ઈશ્વરે જે પદાર્થો જડ કર્યા છે તે કદી ચેતન થતા નથી તેમજ આ તો નિશ્ચય છે કે ચેતન કદાપિ જડ થતા નથી. ઈશ્વર સર્વવ્યાપક છે તેથી મૂર્ત્તિમાં પણ છે ત્યારે મૂર્ત્તિખંડન શું કરવા કરવું જોઈએ? જો તમે એમ માનતા હો તો તમે ફુલ શું કરવા તોડો છો? ચંદન શું કરવા ઘસોછો? અને નમસ્કાર શું કરવા કરો છો? કારણ કે ઈશ્વર તો સર્વવ્યાપક છે. જો તમે કહોકે ઈશ્વર સર્વવ્યાપક નથી તો જોડા, મળમૂત્રાદિનું પૂજન કરવામાં શું ખોટું છે? ખરેખર ઈશ્વર સર્વવ્યાપક છે ત્યારે તેની શક્તિ એક વસ્તુમાં સમાવી દેવીએમાં મોટું પાપ છે, જેમ કે એક ચક્રવર્ત્તિ રાજાને કોઈ એમ કહેકે તુંતો દશ હાથ જમીનનો ધણી છે તો તેના ઉપર રાજા કેટલો કોપાયમાન થશે? તે પ્રમાણે ઈશ્વરનું પણ સમજવું.

પ્ર૦-નાની સરખી પાષાણ અથવા પિત્તલની મૂર્ત્તિ પૂજવાથી પુણ્ય થાય છે કે પાપ?

ઉ૦-પુણ્ય તો નથી થતું કારણ કે જો પિત્તલની નાની મૂર્ત્તિ પૂજવાથી પુણ્ય થાય છે તો પિત્તલની મોટી મૂર્ત્તિને ધોકાનો માર મારવાથી ઘણું પાપ થાય છે એમ માનવું પડશે. વેદમાં મૂર્ત્તિપૂજન કહ્યું નથી અને તેથી તેમ કરવામાં પાપ છે એમ કબુલ રાખવું. જો કબુલ નહીં રાખો તો કહો કે અમે નાસ્તિક છૈએ. પાપ આચરણ વાસ્તે તો વેદમાં આજ્ઞા છેજ નહિ મૂર્ત્તિપૂજનથી મનુષ્યનું જન્મ વ્યર્થ ચાલ્યું જાય છે. કારીગર અથવા પૂજારિ મૂર્ત્તિને એક જગાએ બાંધી મુકે છે એક તેથી, અને બીજું મૂર્ત્તિ પોતેજ જડ છે તે કારણથી મૂર્ત્તિ-પૂજન મોક્ષનું સાધન છે એ કદિ માની શકાયજ નહીં.

પ્ર૦-કંઠી તિલક ધારણ કરવામાં શું પ્રમાણ અને ડહાપણ છે?

ઉ૦-તિલક હરિના પગની આકૃતિ છે. અમે તો એમ માનીએ છૈએ કે કૃષ્ણના

કપાળમાં રાધાજીએ કંકુવાળી લાત મારી હતી તેથી કપાલમાં જે જખ્મ થયો તેને તમે કપાળની શોભા માની લીધી.

પ્ર૦-હરિ શબ્દનો અર્થ શો માનો છો ?

ઉ૦-માત્ર વિષ્ણુ માનીએ છીએ. હરિ શબ્દનો અર્થ એકજ લેવો તે અયોગ્ય છે. હરિ શબ્દના અર્થ ઘોડો, સિંહ, સૂર્ય, વાંદરો અને મનુષ્ય વગેરે થાય છે. વેદમાં તે વિષે કંઇ કહ્યું નથી તેથી અને એમ કરવું ડહાપણ વગરનું છે તે કારણથી એમ જણાય છે કે તિલક સર્વ પાપનું મૂલ છે.

પ્ર૦-તિલક એટલે શું ?

ઉ૦-ત્રિપુંડ્ર અને આડ વગેરેને અમે તિલક કહીએ છીએ. એમ કહેવું અઘટિત છે કારણ કે તલની જે આકૃતિ તેને અથવા થોડાતલને તિલક કહે છે. તિલકની ઉપલા બે અર્થો તો પ્રસિદ્ધ છે પણ તમે તો કપાલે એક મોટું ટિલું કરવું તેને તિલકનું નામ આપોછો. પણ તેને તિલકનું નામ આપવામાં મોટી મૂર્ખાઈછે,

પ્ર૦-મૂર્ત્તિપૂજા વગેરેથી પુણ્યથાય છે કે પાપ ?

ઉ૦-મૂર્ત્તિપૂજા, કંઠી, તિલક ધારણ કરવામાં પાપ નથી, કારણ કે જેવી જેની ભાવના તેવી તેની સિદ્ધિ થાય.

પ્ર૦-ભાવના સત્ય છે કે મિથ્યા ?

ઉ૦-સત્ય નથી કારણ કે દુઃખની ભાવના કોઈ કરતું નથી, હમેશ સુખની કરે છે; પણ સુખતો મળતું નથી અને દુઃખતો મળ્યાજ કરે છે. માટે ભાવના ખોટા થઈ કારણ કે ધર્મ, અર્થ, કામ, મોક્ષ એ ચારની ભાવના સિવાય કોઈ દિવસે ભાવનાસિદ્ધિ થતી નથી. જો ભાવના ખરી હોય તો તમારા શરીરને અમે આગગાડી સમજીએ અને તેમાં અમે બેસીએ અને જેટલા વખતમાં આગ-ગાડી દેશદેશાંતરે લઈ જાય છે તેટલા વખતમાં જો તમારી શરીરરૂપી ગાડી અમને લઈ જાય તો અમે માનીએ કે ભાવના ખરી છે. પથરાઓમાં હીરા, રત્ન વગેરે, પાણીમાં દહી, દુધ, અને ઘી, ધૂલમાં લોટ, સાકરમાં ચોખા, જડમાં ચેતન, ચેતનમાં જડ; દરિદ્રમાં ચક્રવર્ત્તિ અને ચક્રવર્ત્તિમાં દરિદ્રની ભાવના કરીએ ને જો તેની સિદ્ધિ થાય તો જાણીએકે ભાવના ખરી નહીં તો ખોટી.

પ્ર૦-ભાવના તે શું ?

ઉ૦-પથરામાં પથરાની અને રોટલામાં રોટલાની ભાવના કરવી યોગ્ય છે પણ રોટલામાં પથરાની ભાવના અને પથરામાં રોટલાની ભાવના કરવાથી બુદ્ધિ-ભ્રમ થાયછે.

પ્ર૦–પ્રતિમા તે શું?

ઉ૦–ચાર હાથવાલી મૂર્ત્તિને અમે પ્રતિમા કહીએ છૈએ.

પ્ર૦–પ્રતિમા શબ્દનો અર્થ તમે શો માનો છો?

ઉ૦–જેનેથી કરીને કંઈ મપાય છે તેને પ્રત્તિમા કહે છે. ઈશ્વર, શિવ, અને નારાયણને અમે મૂર્ત્તિ માનીએ છૈએ. શિવ આદિઓનાં શરીરનું તમે પાષાણ આદિ મૂર્ત્તિથી પ્રત્યક્ષ તોલ કરો છો તેનું કારણ શું? મનુ સાક્ષી આપેછે કે:–

"પ્રત્તિમા એટલે કાટલાં અથવા તોલાંઓ સારી પેઠે ધ્યાનમાં રાખવાં જોઈએ એટલે દરેક છ છ મહિને તેઓની તપાસ કરવી."

જેનેથી કરીને ગોળ ઘી તોલાય તેને અથવા પાલીપવાલાને પ્રતિમા કહે છે. યજુર્વેદની સંહિતાના બત્રીસમાં અધ્યાયમાં કહ્યું છે કે:–

"જે મહદ્યશા એટલે ઈશ્વર છે તેની પ્રતિમા નથી."

ઈશ્વરનું તોલ થતુંજ નથી કારણ કે તે અતુલ્ય છે. આ ઉપરથી તમે જે અર્થ કર્યો તે વ્યર્થ છે.

પ્ર૦–પુરાણ શબ્દનો તમે શો અર્થ કરો છો?

ઉ૦–બ્રહ્મવૈવર્તાદિ અઢાર અને ઉપપુરાણોને અમે પુરાણનું નામ આપીએ છૈએ. એમ નામ આપવું અયોગ્ય છે કારણ કે પુરાણ શબ્દ વિશેષણવાચક છે, જેમ પુરાતન પ્રાચીન આદિ શબ્દો નવીનથી અર્થોમાં ઉલટા છે તેમ પુરાણ શબ્દ પણ છે. કોઈ કહેકે પુરાણું ઘી, પુરાણો ગોલ, પુરાણું લુગડું તેથી ઉલટું નવું ઘી વગેરે કહેવાય. આ કારણ માટે વેદને, વેદની વ્યાખ્યા ઓને અને વેદના ભાગોનેજ માત્ર પુરાણનું નામ આપવું જોઈએ બ્રહ્મવૈવર્ત્તાદિઓને કોઈ દિવસે પુરાણનું નામ આપવું નહીં. બ્રાહ્મણ ભાગમાં ઈતિહાસ અને પ્રાચીન વાતો કહી છે. વેદમાં કહ્યું છે કે:–

"મૃત્યુ પછી દશમે દિવસે પુરાણ સાંભલવી, (અહીં પુરાણ શબ્દનો અર્થ પ્રાચીન વિદ્યા એટલે કે વેદ તે અવશ્ય સાંભળવા જોઈએ.) અશ્વમેધ નામનો યજ્ઞ કર્યાપછી નવમે દિવસે ઋગ્વેદાદિ સાંભલવા અને, દશમે દિવસે બ્રહ્મજ્ઞાન પ્રતિપાદક ઉપનિષદ્ અને પ્રાચીન શાસ્ત્રો યજમાને અને તેના કુટુંબના માણસોએ સાંભલવાં."

આ જગાએ પુરાણ શબ્દનો અર્થ માત્ર વેદજ સમજવો; કારણ કે સર્વ ગ્રંથકર્ત્તા સાક્ષી આપે છે કે:–

"વેદ પ્રાચીનમાં પ્રાચીન છે."

અમે ખાત્રીપૂર્વક કહીએ છીએ કે અમારો મત માત્ર વેદજ છે.

ઢોંગી અને માઈકાકલા સંપ્રદાયવાલાઓએ પોતાનું પેટ ભરવા અર્થે અને લોકોમાં ભ્રમના ઉઠાવવાને વ્યાસને નામે બ્રહ્મવૈવર્ત્તાદિ કપોલકલ્પિત કથાઓ એકઠી કરી લીધી છે, તેમજ સ્મૃતિ, શિવ અને તંત્રાદિ ગ્રંથો યાજ્ઞવલ્ક્યાદિ ઋષીઓને નામે ઠોકી બેસાડયા છે, તેથી એ સૌ લાલભુજુકડાની કથા છે એમ સમજવું.

પ્ર૦-દેવાલય શબ્દનો અર્થ તમે શો માનો છો?

ઉ૦-જયાં પૂજાસ્થાન અને મંદિર હોય અને જયાં મૂર્ત્તિ સ્થાપન અને ટન્ ટન્ પું પું થાય તે જગાને અમે દેવાલય કહીએ છીએ. પણ એમ અર્થ કરવો અઘટિત છે કારણ કે એમ કહેવું વેદવિધિપૂર્વક નથી, અને એ પ્રમાણે કરવાથી તદ્દન મૂર્ખાઈ જણાય છે. જે જગાએ હોમ થાય તેજ જગાને દેવાલય કહે છે. કારણ કે હોમ શબ્દનો અર્થજ પૂજા થાય છે. મનુ સાક્ષી આપેછે કેઃ-

"શિખવવું તે બ્રહ્મયજ્ઞ, તર્પણ કરવું તે પિતૃયજ્ઞ, હોમ કરવો તે દેવ યજ્ઞ, બલિદાન તે ભૂતયજ્ઞ અને પરોણાની ચાકરી કરવી તે મનુષ્યયજ્ઞ સમજવો. પોતાના સદભ્યાસે કરીને ઋષિમુનિઓની, હોમે કરીને દેવોની, શ્રાદ્ધે કરીને પિતૃની અને બલિદાને કરીને સર્વ પ્રાણીઓની પૂજા કરવી.

આ ઉપરથી સિદ્ધ થાય છે કે હોમ અથવા યજ્ઞ શબ્દનો અર્થ માત્ર દેવપૂજાજ થાય છે, માટે તમે જે કહ્યું તે વ્યર્થ છે; વળી ઉપર કહ્યું તેથી એટલું પણ સિદ્ધ થાય છે કે દેવાલય શબ્દનો અર્થ યજ્ઞશાળા થાય છે.

પ્ર૦-દેવ શબ્દનો અર્થ તમે શું કરો છો?

ઉ૦-બ્રાહ્મા, વિષ્ણુ અને મહાદેવ આદિઓની પૂજા અર્થે મૂર્ત્તિ ઓને દેવનું નામ આપીએ છીએ. એ નામ આપવું અયોગ્ય છે નિરૂક્તમાં કહ્યું છે કેઃ-

"જે મંત્રમાં જે દેવતા નામનું ચિન્હ હોય તે મંત્ર તે દેવતા વાચક જાણવો."

પૂર્વ મીમાંસા તથા બ્રાહ્મણમાં પણ કહ્યું છે કેઃ-

"મંત્ર તે દેવતાનું રૂપ છે."

મનુસ્મૃતિમાં પણ આત્માને સર્વ દેવતા માન્ય છે. તૈતિરિયોપનિષદ્‌માં પણ કહ્યું છે કેઃ-

"માતા દેવ, પિતા દેવ, આચાર્ય દેવ અને પરોણો દેવ."

કર્મ કાંડમાં પણ, મંત્રોને અને વિદ્વાનોને દેવ અને માતા વગેરેને દેવતા ગણેલ છે. તેજ પ્રમાણે ઉપાસના અને જ્ઞાનકાંડમાં પણ જયાં જયાં દેવતા શબ્દ

લખેલ છે ત્યાં માત્ર ઈશ્વરજ સમજવો. આ ઉપરથી તમે જે દેવ શબ્દનો અર્થ કર્યો તે કેવળ અસંભવિત છે. આટલું છતાં પણ જો કોઈ પુરૂષ દેવતા શબ્દનો અર્થ મૂર્ત્તિ સમજે તો તેને પુછડા વગરનો પશુ સમજવો. જે એક પરબ્રહ્મને મુકીને બીજાની ઉપાસના કરે તેને લાંબા કાનવાળો લેખવો. ઉઠો જાગૃત થાઓ અને એક નિરાકારને ઓળખી લ્યો, ગડબડાધ્યાય મુકી દ્યો, વગેરે વાક્યોથી સિદ્ધ થાય છે કે, મૂર્ત્તિને કદિ દેવનું નામ આપી શકાયજ નહિ.

પ્ર૦– દેવલ અને દેવલક શબ્દનો અર્થ તમે શો માનો છો?

ઉ૦–મૂર્ત્તિના પૂજારિને દેવલ, અને મૂર્ત્તિના ઉપાયે કરીને જે પોતાનું ગુજરાન ચલાવે તેને અમે દેવલક કહીએ છીએ. એમ કહેવું ઠીક નથી લાગતું; કારણ કે મનુ સાક્ષી આપે છે કે:-

"યજ્ઞ કરનાર લોકોનો જે પૈસો છે તેને ડાહ્યા માણસો દેવસ્વ અને જે માણસ યજ્ઞાદિ કર્મો કરતો નથી તેના દ્રવ્યને અસુરસ્વ કહેવો. યાજ્ઞિક લોકોએ જે ધન યજ્ઞકર્મ સારૂ નેમ્યું હોય, તે જો કોઈ માણસ પોતાના પોષણ અર્થે લેઈ લે તો તેને નિંદિત દેવલ કહેવો. યજ્ઞ અર્થે જે ધન ધારેલું હોય તે જો કોઈ ચોરી જાય તો તેને દેવલક કહે છે."

આ ઉપરથી ખુલ્લું દેખાય છે કે દેવલ અને દેવલક બેઉ ધિક્કારવા યોગ્ય છે. દેવલ શબ્દનો **કુત્સિત સૂત્રે**કરીને "ક" પ્રત્યય લગાડવામાં આવે છે આ કારણમાટે તમે દેવલ અને દેવલક શબ્દનો જે અર્થ કર્યો તે મિથ્યા છે.

પ્ર૦-ઈશ્વરને કદિ જન્મ મરણ થાય છે કે નહિ?

ઉ૦–અપ્રાકૃત દેવાંશિ જન્મ મરણ ઈશ્વરને થાય છે; ભક્તોનો ઓધ્ધાર,દુષ્ટોનો નાશ, ધર્મનું સ્થાપન કરવા અને અધર્મ જડમૂળથી કહાડવા ઈશ્વરને જન્મ મરણ થાય છે. એમ થવું ન્યાયવિરૂદ્ધ છે, કારણ કે ઈશ્વર સર્વશક્તિમાન્, સર્વાંતર્યામી, અખંડ, સર્વવ્યાપક, અનંત અને સ્થિર છે. ખરેખર ઈશ્વર સર્વશક્તિમાન્ છે અને બીજાની મદદ લેવા વગર સર્વ ન્યાય કર્મો કરવા સમર્થ છે. જો કોઈ શરીરાદિ પદાર્થોની સહાયતાથી સર્વ કામો કરી શકે તો સમજવું કે તેના સર્વશક્તિમાન્ પણાનો નાશ થયો. ખરેખર આ આખું જગત્ બીજાની સહાયતા વગર ઈશ્વરે રચીને ધારણ કર્યું છે, અને તે હિરણ્યાક્ષ, રાવણ, અને કંસાદિઓને એક ક્ષણમાં મારી નાંખવા તેમજ પોતાના ભક્તોના મોક્ષ અર્થે ઉપદેશ, ધર્મનું સ્થાપન અને અધર્મનો નાશ કરવા પૂરતો સમર્થ છે. ઈશ્વર સર્વશક્તિમાન્ છે તે સિદ્ધ થયું તેમજ ન્યાયકારી વગેરે વિશેષણો તેમાં સ્વ-

ભાવિક રીતેજ રહેલ છે એમ સ્વીકારવું જોઈએ. જો એમ નહિ માનીએ તો પરમેશ્વર પોતેજ પોતાનો નાશ કરવાને સમર્થ છે. ઈશ્વર અનંત, જન્મરહિત અને અવિકારી છે.

પ્રકૃતિ એટલે આકાશાદિ આખું જગત્ ઈશ્વરની નજરે તો ક્ષણભંગુર, તુચ્છ, અને નાશવંત છે, પછી તેના શરીરની સામગ્રી અર્થે તે કઈ ચીજ ધારવી? કોઈ કહેશે કે તેને રહેવા અર્થે કંઈ હોવું જોઈએ તો આ તો સર્વ વેદસિદ્ધાંત છે કે ઈશ્વર કરતાં કોઈ ચીજ મોટી છેજ નહિ. યજુર્વેદમાં કહ્યું છે કેઃ-

"ઈશ્વર સર્વવ્યાપક, વીર્યરૂપ, શરીર, છિદ્ર અને નાડી રહિત, શુદ્ધ અને પાપરહિત છે, તે આખા જગત્માં બહાર અને અંદર સત્ય, જ્ઞાનરૂપ અને અનંત બ્રહ્મ છે; તે શ્રેષ્ઠ, જેની મૂર્ત્તિ નથી એવો, સંપૂર્ણ અને જેને જન્મ નથી એવો, બહાર અને અંદર છે; તે શબ્દ, સ્પર્શ અને રૂપરહિત છે; તેમાંથી કંઈ ઓછું વત્તું થતું નથી; તે રસરૂપ, અવિનાશી અને ગંધરહિત છે, તેને આદિઅંત છેજ નહીં; તે સર્વથી મોટો શ્રેષ્ઠ અને નિશ્ચળ છે; તે નાનામાં નાનો અને મોટામાં મોટો છે, તે બુદ્ધિમાં રહે છે એવા પરબ્રહ્મને જે ઓળખે છે તેજ માત્ર મૃત્યુ વગેરેથી બચે છે. હું તે સર્વ ગુણસંપન્નને ઓલખું છું; તે આદિત્ય એટલે સૂર્યના રંગનો છે; તે અંધારાંથી કેવળ ભિન્ન છે; તેને જે ઓળખે છે તેજ માત્ર મૃત્યુથી બચે છે, એવી બીજી રીતિ કોઈ નથી કે જેથી મોક્ષ પ્રાપ્ત થાય." એજ સર્વ વેદનો સિદ્ધાંત છે. આ ઉપરથી સાબીત થયું કે ઈશ્વરને જન્મ મરણ છેજ નહિ.

પ્ર૦-ઈશ્વર સાકાર છે કે નિરાકાર છે?

ઉ૦-અમે ખાતરીથી કહીએ છૈએ કે તે નિરાકાર છે. કોઈ પુછશે કે ઈશ્વર નિરાકાર છે ત્યારે હાથ પગ વગર સાકાર જગત્ કેમ રચ્યું? ઈશ્વરમાં સર્વદા સર્વ શક્તિનું સામર્થ્ય છે; નિરાકારમાંથી સાકાર ઉત્પન્ન થાય છે. જેમકે ઈશ્વરે પ્રથમ આકાશ કર્યું (જે પોતે પણ નિરાકાર છે.) આકાશમાંથી પવન, પવનમાંથી અગ્નિ, અગ્નિમાંથી પાણી, પાણીમાંથી પૃથ્વી, પૃથ્વીમાંથી વનસ્પતિ, વનસ્પતિમાંથી અન્ન, અન્નમાંથી વીર્ય અને વીર્યમાંથી મનુષ્યરૂપ થયું. બ્રહ્મરૂપ અને આકાશ એ બેઉ નિરાકાર છે અને તેમાંથી દ્વિગુણી વાયુ, તેમાંથી ત્રિગુણી અગ્નિ અને તેમાંથી પાણી પૃથ્વી ઈત્યાદિ થયાં. જરા નિરાકારમાંથી આ આખું જગત્ ઉત્પન્ન થયું. જેમ એક લોહચુંબકના પથરાના કટકે કટકા કરી

સર્વ મનુષ્ય ખુલ્લી રીતે જોઈ અને દેખાડી શકે છે તેમજ નિરાકારમાંથી સાકાર જગત્ પેદા થયું. અને વળી વેદમાં કહ્યું છે કે:-

"જેને હાથ પગ છે નહિ પણ તે હાથ પગનું કામ કરે છે એટલે કે તે ઘણો દોડનારો અને ગ્રહણ કરનાર છે; તેને આંખ નથી પણ તે જોઈ શકે છે; તેને કાન નથી પણ તે સાંભળી શકે છે; તેને કોઈ ઓળખતું નથી પણ તે સૌને ઓળખે છે એવો જે છે તેનેજ માત્ર પરિપૂર્ણ અને પ્રાચીનમાં પ્રાચીન કહે છે." ઈશ્વર સાકાર થઈને સાકારથી સાકારની ઉત્પત્તિ કરે છે અને હાથ પગવિના જગત્ ઉત્પન્ન કરવાને અસમર્થ છે એવું માનનારા લોકો પોતાની મૂર્ખાઈ બતાવે છે કારણ કે જ્યારે ઈશ્વરમાં હાથ પગ વિના સર્વ શક્તિનું જોર છે ત્યારે તે હાથ પગ કરીને ખોટા પ્રપંચમાં શું કરવા પડે!

પ્ર૦-ઈશ્વર માયાસહિત છે કે રહિત?

ઉ૦-ઈશ્વર માયાસહિત છે.

પ્ર૦-માયા શબ્દનો અર્થ શો થાય છે?

ઉ૦-માયા એટલે ઈશ્વરશક્તિ, એમ અર્થ કરવો અયોગ્ય છે કારણ કે છળ કપટનેજ માત્ર માયાનું નામ આપવામાં આવે છે. કોઈ કહે કે આ તો માયાવી એટલે માયાવાળો દેખાય છે એનો અર્થ એટલોજ કે તે ઘણો છળ ભેદ કરનારો અને કપટી છે. ઈશ્વર માયા, અવિદ્યા વગેરે દોષ રહિત છે તે નિર્મળ, નિરંજન, અવિનાશી, શુદ્ધ, ડાહ્યો અને દુષ્ટ કામોથી મુક્ત છે. તેને કદિ માયાવી એટલે કપટી વગેરે વિશેષણો આપી શકાયજ નહિ તેને ક્લેશ કર્મના પરિણામો સ્પર્શ પણ કરી શકતા નથી. પતંજલિ સાક્ષી આપે છે કે "ઈશ્વર ઉત્તમમાં ઉત્તમ છે."

પ્ર૦-ઈશ્વર સગુણ છે કે નિર્ગુણ?

ઉ૦-અમે જાણીએ છીએ કે તે સગુણ નિર્ગુણ બેઉ છે. જેમ કે એક માટીનો ઘડો છે તે પોતાના સ્પર્શાદિ ગુણોથા કરીને સગુણ છે પણ તેમાં ચેતનની માફક જ્ઞાન આદિ ગુણો નથી તેથી તે નિર્ગુણ છે. તેમજ ઈશ્વર પણ સર્વજ્ઞતા આદિ ગુણોથી સગુણ છે પણ ઈશ્વરમાં જડતા, જન્મ, મરણ, અજ્ઞાન આદિ ગુણો નથી તેથી તે નિર્ગુણ છે. આ ઉપરથી સિદ્ધ થયું કે ઈશ્વર સગુણ નિર્ગુણ બેઉ છે. એક ઈશ્વર સર્વ પ્રાણીઓથી શ્રેષ્ઠ છે તે સર્વવ્યાપક છે, તે સર્વ પ્રાણીઓનો અંતરઆત્મા છે, તે સૌનો ધણી છે, તે સર્વ જીવોનું રહેઠાણ છે, તે સાક્ષી, ચેતન, મિશ્રતારહિત અને નિર્ગુણ છે; એ સાક્ષીથી બ્રહ્મા, રામ-

કૃષ્ણ નૃસિંહાદિ સર્વ "જીવોજ" છે એમ નક્કી કરી જાણવું. તે બ્રહ્માદિઓના ઉત્પન્નકર્ત્તા, ધારણ કરનાર, અંતરયામી સર્વશક્તિમાન્, ન્યાયકારી અને માલિક છે. માટે તે સર્વોએ તેઓથી ભિન્ન જે પરબ્રહ્મ તેની સેવા કરવી.

પ્ર૦-તમે મુક્તિ માનો છો કે નથી માનતા ?

ઉ૦-અમે સાલોકય, સામીપ્ય, સાનુજય અને સાયુજય વગેરે ચાર પ્રકારની મુક્તિ માનીએ છેઍ.

પ્ર૦- ચાર પ્રકારની મુક્તિનો શો અર્થ સમજવો ?

ઉ૦-ઈશ્વર અને જીવનો રહેવાસ એકજ લોકમાં હોય તેને સાલોક્યમુક્તિ કહે છે. એમ સમજવું ભુલ ભરેલું છે; ઈશ્વરની આ રચેલી દુનીઆમાં જો સર્વ પ્રાણીઓનો રહેવાસ હોય તો ગધેડા વગેરેની પણ મુક્તિ થવી જોઈએ.

સામીપ્યમુક્તિ પણ સિદ્ધ છે કારણ કે ઈશ્વરના અંતરયામીપણાએ કરીને ઈશ્વરસામીપ્ય થયો, અને વળી ઈશ્વર હમેશ વિદ્યમાન છે.

સાનુજય મુક્તિ પણ પોતાની મેળેજ સિદ્ધ છે કારણ કે અનંત ચેતન ઈશ્વરઈચ્છાએ કરીને સર્વ પ્રાણીઓનું ચેતન નાશવંત છે અને વળી તે ચેતનમાં અલ્પ જ્ઞાનાદિ ગુણો છે.

સાયુજયમુક્તિ પણ સર્વ પ્રાણીઓમાં સાધારણ છે કારણ કે ઈશ્વર સર્વવ્યાપક છે અને સર્વ પ્રાણીઓનો તો વ્યાપ્યધર્મ છે એટલે પોતે પોતાની જગાપણ સાચવી શકતા નથી. આ પ્રમાણે તમારી ચારે મુક્તિઓ વ્યર્થ છે.

પ્ર૦-હવે મુક્તિ તે શું ?

ઉ૦-વૈકુંઠ, ગોલોક, અને કૈલાસ આદિમાં રહેઠાણ કરવું તેને મુક્તિ કહે છે. એમ કદિ બોલવું નહિ. પરાધીનતાથી માત્ર દુઃખ પ્રાપ્ત થાય છે. વેદસિદ્ધાંત પ્રમાણે તો મુક્તિ એક છે. બીજી તરેહની છેજ નહિ. વિદ્યા, જ્ઞાન અને ધર્માચરણ કર્યા પછી ભ્રમરહિત બ્રહ્મતત્ત્વ વિજ્ઞાને કરીને સર્વજ્ઞ ઈશ્વરનો આનંદ પામી જન્મમરણાદિક સર્વ દુઃખની નિવૃત્તિ અને ઈશ્વરઆનંદ સાથે સર્વદા રહેવાનું થાય તેનેજ માત્ર મુક્તિ કહેવી. આ ઉપરથી સમજવું કે તમે જે મુક્તિ માની તે મિથ્યા છે. મનુ સાક્ષી આપે છે કે:-

"પરતંત્ર પુરૂષ હમેશ દુઃખ પામે છે પણ સ્વતંત્ર સદા સુખ ભોગવે છે."

પ્ર૦-વિષ્ણુસ્વામિ, વલ્લભસંપ્રદાય આદિ વેદમત અનુસરતા છે કે વેદવિરૂદ્ધ ?

ઉ૦-વેદ મતઃ અનુસરતા નથી, કારણ કે વેદમાં તેઓનું નામ પણ નથી. વેદથી જે વિરૂદ્ધ છે તે પાખંડી જાણવું. મનુ સાક્ષી આપે છે કે:-

"જે લોકો પાખંડી, વેદવિરુદ્ધ કર્મ કરનારા, તર્કટી, અને સ્વાર્થી અથવા બગલા ભક્ત છે તેઓની સાથે વાત પણ કરવી નહિ અર્થાત્ તેઓને કોઈ રીતે માન આપવું નહિ."

ખરૂં જોતાં સંપ્રદાય શબ્દનો અર્થ તો "સંપ્રદાહ છે" એટલે કે જે લોકો ધર્મ-જ્ઞાનને એકદમ આગ લગાડી દે છે તેવા લોકોને સંપ્રદાયને બદલે "સંપ્રદાહ" માનવા જોઈએ. એવા ચંડાળોનો કોઈએ કદિ વિશ્વાસ કરવો નહિ.

પ્ર૦-श्रीकृष्णः शरणम्मम આ અક્ષરો સત્ય છે કે મિથ્યા ?

ઉ૦-વેદમાં એવો મંત્ર છેજ નહિ તેથી એ કપોલકલ્પિત અને મિથ્યા છે. વેદમાં કહેલા ગાયત્રીમંત્ર મુકી દઈને મિથ્યા અને કલ્પિત શબ્દોના ઉદેશ કરવાથી માણસો નાસ્તિક થાય છે અને નરકે જાયછે.

પ્ર૦-ઉપર કહેલા શબ્દોનો અર્થ તમે કેવો કરો છો ?

ઉ૦-"હે લક્ષ્મીવાન્ કૃષ્ણ તું મારે શરણે આવ." એમ અર્થ કરવો વાજબી નથી કારણ કે એ શબ્દનો અર્થ કૃષ્ણ મારે શરણે આવે અથવા મને મારી નાંખે તેમ બેઉ રીતે થાય છે. અને તેથી એ શબ્દ અશુદ્ધ અને અનર્થ કરનાર છે. કોઈપણ સજ્જને એવા શબ્દનો ઉપદેશ અથવા ગ્રહણ કરવું નહિ તેમ તેમાં વિશ્વાસ પણ રાખવો નહિ. એજ પ્રમાણે नमो नारायणाय, नमश्शिवाय, नमो भगवते वासुदेवाय ऐंह्रींक्लींच्चामुण्डायैविच्चे ઈત્યાદિ સ્વકપોલકલ્પિત શબ્દો વિશે જાણવું.

હવે વલ્લભ સંપ્રદાયમાં બ્રહ્મસંબંધ એટલે કે ભ્રષ્ટ સંબંધનો જે બોધ કરે છે તેનો અર્થઃ-

"હે લક્ષ્મીવાન્ કૃષ્ણ તું મારે શરણે આવ. હજાર વર્ષ થયાં હું તારાથી જુદો પડયો છું અને અનંત ક્લેશ તાપની અંદર બુડી મુઓ છું માટે મારૂં શરીર, ઇંદ્રીઓ, પ્રાણ, અંતઃકરણ, ધર્મ, સ્ત્રી, ઘરબાર, પુત્ર, સગાંવહાલાં, ઈચ્છા અને મારી આત્મા સહિત હું તને બધું અર્પણ કરૂં છું. હે કૃષ્ણ, હું તારો દાસ છું."

હજાર વર્ષ વગેરે ઉપર જે સંખ્યા ગણી તે વ્યર્થ છે કારણ કે આ તો ખુલ્લું છે કે તમે અને તમારો વલ્લભ બેઉ સર્વજ્ઞ નથી, વળી એમ કહેવું સંદેહ ભરેલું છે માટે હજાર વર્ષની અમુક સંખ્યા બોલી દેવી અયોગ્ય છે. હું કૃષ્ણથી જુદો પડયો એમ જે કહ્યું તેમાં કૃષ્ણ શબ્દનો અર્થ શો માનો છો ? તે પરબ્રહ્મ અને ગોલોકવાસી છે એમ અમે કહિયે છૈએ એમ કહેવું

અશુદ્ધ છે, કારણ કે જન્મમરણ પામ્યો એવો જે કૃષ્ણ તેને પર-બ્રહ્મનું નામ ઘટતું નથી. ગાયોનું ટોળું તો દુ:ખ અને દુર્ગંધરૂપ છે અને તેથી તે ટોળામાં જેઓ રહે છે તેઓ ભરવાડોના જેવા અસભ્ય, વિદ્યા-હીન, અને મૂર્ખ હોવા જોઈએ. ગાયોના ટોળાં શિવાય બીજો ગોલોક છેજ નહિ અને કૃષ્ણની ઉપાસના કરનારા જો ગોલોકમાં જાય તો તેઓપણ તેવાજ થાય. અનંત ક્લેશ, તાપ વગેરે જે કહ્યું તે અશુદ્ધ છે કારણ કે એ બેઉ શબ્દનો અર્થ એકજ થાય છે માટે ઉલટી કરીને ખાવા જેવું થયું. વળી અનંત ક્લેશનો છેડો આવેજ નહિ તેથી તેનો ભાગ, વખત, વસ્તુ અને પરિ-માણ સંભવેજ નહિ. કૃષ્ણની કાયાનો વર્ણ કાળો હતો અને વળી તેણે જન્મ મરણાદિક દોષો વેઠ્યા તેથી એને ભગવાન્ નામ મુદ્દલ છાજતું નથી. કૃષ્ણને દેહ, ઈંદ્રિય, પ્રાણ, અંત:કરણ અને ધર્મ અર્પણ કરવાં અશક્ય છે. જો કદિ અર્પણ થાય તો વિષ્ઠા મળમૂત્રાદિ પીડા રાગ દ્વેષ અને અધર્મ પણ અર્પણ થવાં જોઈએ અને જો તેમ થયું તો ન્યાય રીતિ પ્રમાણે કૃષ્ણે તેવા કાર્યોના ફળ ચાખી નરકે પણ જવું જોઈએ. સ્ત્રી, ઘરબાર, પુત્ર, સગાંવહાલાં અને ઈચ્છા અર્પણ કર્યાથી માત્ર પાપનીજ વૃદ્ધિ થાય છે. કારણ કે પરસ્ત્રી પરપુરૂષને અર્પણ કરવી એ અઘોર પાપનું કામ છે. "આત્માસહિત હું બધું અર્પણ કરૂં છું, હે કૃષ્ણ, હું તારો દાસ છું" વગેરે શબ્દો અશુદ્ધ છે કારણ કે અર્પણ કરનાર અને અર્પણ થનાર એ બેઉ એકજ છે, એટલેકે આત્મા, દેહ, ઇંદ્રીઆદિઓને અર્પણ કરે છે અને વળી પોતેજ પોતાને અર્પણ કરે છે એ વાત તદન અયોગ્ય છે. મનુની સાક્ષી પ્રમાણે દાસનો અર્થ શૂદ્ર થાય છે. અને તમે દાસના ગુરૂ છો કારણ કે ઘણું કરીને તમારા શિષ્યના નામને "દાસ" પ્રત્યય લાગે છે માટે સ્વજાતિના નિયમથી તમે પણ શૂદ્ર છો. આ પ્રમાણે ઉપલા શબ્દો અશુદ્ધ અને દુ:ખદાયક છે. વલ્લભે સિદ્ધાંતરહસ્ય આદિ ગ્રંથોમાં એવા વાક્યો નાંખી બિચારા અજ્ઞાનીઓને ભમાવ્યા છે અને તેથી માત્ર પાપનો વધારો કર્યો છે તે નીચે પ્રમાણે:—

"મહિનો શ્રાવણ, કૃષ્ણ પક્ષ, અને એકાદશીની મધ્યરાત્રિએ સાક્ષાત શ્રીકૃષ્ણે જે કહ્યું છે તે હું (વલ્લભ) બોલું છું. બ્રહ્મસંબંધ કરવાથી સર્વ પ્રાણીઓના દોષની નિવૃત્તિ થશે. દોષ પાંચ તરેહના છે. સ્વભાવ, ઉપદેશ, વખત, સંયોગ અને સ્પર્શથી તથા દોષો જે વેદમાં કહ્યા છે તે કોઈએ માનવા

નહિ, જો કદિ કોઈ માનશે તો તેના દોષની નિવૃત્તિ થવાનીજ નથી. જે ચીજનું સમર્પણ થયું ન હોય તેનો ત્યાગ કરવો. સમર્પણ કર્યા પછી જેમ જોઈએ તેમ કરવું. કોઈ પણ દેવનો વિચાર એવો નથી કે ગુરૂને અર્પણ કર્યા વગર કંઇ ચીજ પોતે ભોગવવી. એટલા માટે સર્વે કાર્યો પેહેલાં બધી વસ્તુઓનું સમર્પણ કરવું જોઈએ. કંઈ લેવું નહિ એવા જે વચનો છે તે કોઈ બીજા માર્ગના હશે, જેમ સંસારમાં વ્યહવાર ચાલે છે તેવીજ રીતે ગુરૂશિષ્યોએ વ્યહવાર ચલાવવો જોઈએ. બધું સમર્પણ કર્યા પછી સૌએ બ્રહ્મસંબંધ લેવો જોઈએ. ગંગાના પ્રવાહમાં ગુણ દોષ હોય છે પણ તે ગુણ દોષ જોવામાં આવતા નથી તેમજ આપણા ગાડરીઆ પ્રવાહ વિષે સમવું."

પ્રથમ ઘણી વાર કહ્યું કે જેને જન્મમરણ થયાં એવા કૃષ્ણાદિ મુડદાવળીને ભગવાન્નું નામ અપાયજ નહિ કૃષ્ણને મરી ગયાને લગભગ પાંચ હજાર વર્ષ થયાં તે મુડદાએ વલ્લભને આવીને કેવી રીતે કહ્યું તે કાંઈ સમજાતું નથી અમને તો એમ લાગે છે કે વલ્લભે ધર્મને બહાને આ પાખંડરૂપ લાકડું પેસાડયું છે. "સાક્ષાત ભગવાને આવીને મને કહ્યું" એ વલ્લભનો છળભેદ છે એમ જાણવું. આવા આવા ખોટા ગપાટા સિદ્ધ કરી આપે છે કે ઉપર કહેલા શબ્દો માત્ર દુ:ખનીજ વૃદ્ધિ કરે છે.

પ્ર૦-નિવૃત્ત થયા પછી દોષોનું શું થાય છે ?

ઉ૦-જો તમે કહેશો કે તેઓનો નાશ થાય છે તો પાપનો નાશ થવાનોજ નથી કારણ કે જે પુરૂષ પાપ દોષ કરે છે તેજ પોતાના કર્મો પ્રમાણે શુભ અશુભ ફળ ચાખે છે. જેમ સમર્પણ કરતી વખતે સ્ત્રી ધનાદિ પદાર્થો ગુરૂઓ લે છે તેમજ જો બીજાના કરેલા પાપદોષ હરિ અને કૃષ્ણ ભોગવતા હોય તો તેઓને અઘોર નરકમાં પડી વિષ્ટામાં ડુબકી પણ મારવી પડે. પોતે કરેલાં પાપપુણ્યનો માત્ર સુખદુ:ખ ભોગવેજ છુટકો છે. આ પ્રમાણે વલ્લભે જે કલ્પના ઉઠાવી તે કેવળ વ્યર્થ છે. જો તમે કહો કે અગ્નિની માફક સ્વભાવિક દોષો સ્વભાવિક રીતે નિવૃત્ત થાય છે તો સમર્પણ કર્યા પછી પણ તમે અને તમારા શિષ્યો રક્તપિત, ભુખ તરસ, ટાઢ તડકો, સુખ દુ:ખ વગરે કેમ ભોગવો છો? અને હવા વગેરેથી ઉત્પન્ન થતી વ્યાધિઓ પિત્ત, કફ, તાવ આદિ રોગો તમને કેમ મુકતા નથી?

અસત્ય ભાષણ, ચોરી, મા, બેન, દીકરી, દીકરાની સ્ત્રી સાથે વ્યભિચાર વગેરે કર્મો જેને સંસાર અને વેદ અઘોર પાપ સમજે છે તે અને મા, બેન,

દીકરી, પુત્રની સ્ત્રીના સમાગમ અને સ્પર્શથી ઉત્પન્ન થતા દોષો શું તમારા ભગવાને અને વલ્લભમતના સંપ્રદાય વાળાઓએ માનવાં ન જોઈ એ ?

પ્ર૦-ભગવાન અને વલ્લભના ઉપદેશો કરીને શું સમજવું ?

ઉ૦-ભગવાન અને વલ્લભ નાસ્તિક, અધર્મી, વિદ્યાહીન, વ્યભિચારી, અધર્મ પ્રવર્તાવનાર અને સદ્ધર્મનો નાશ કરનાર હતા. મનુ સાક્ષી આપે છે કેઃ-

"જે પુરૂષ પેટ ભરવા અર્થે બ્રહ્મ વૈવર્તાદિ વાધરી પુરાણોનો આશ્રય લઈ વેદાદિ સત્ય શાસ્ત્રોને ધિક્કારે તેને નાસ્તિક કહેવો."

"સર્વ દોષની નિવૃત્તિ થવાની બીજી કોઈ રીત છેજ નહિ વગેરે જે કહ્યું તે દશ લોટા ભાંગ ચડાવીને વલ્લભ સ્વપ્નામાં બક્યો છે એમ સમજવું કારણ કે એવા ઉપદેશો કરીને સત્યધર્મ અને ગુણનો નાશ થાય છે, એવા ભ્રષ્ટ ઉપદેશક પતિત, પાપી, અને ચંડાળના શબ્દો ઉપર કોઈએ કદિ ભરોસો રાખવો નહિ

વલ્લભ સંપ્રદાયવાળા અધર્મનો વધારે બોધ કરે છે તે નીચે પ્રમાણેઃ-

"પોતે કંઈ પણ ભોગવવું તે પેહેલાં સર્વ વસ્તુ એટલે કે સ્ત્રી પુત્ર વગેરેનું પણ સમર્પણ કરવું જોઈએ. લગ્ન કર્યા પછી પોતાના ભોગ અર્થે રાખેલી સર્વ વસ્તુઓ અને તે સાથે તેઓના સારા પરિણામોનું સમર્પણ કર્યા પછી પોતે તે ચીજો ખપમાં લેવી.

એનું ખંડનઃ-

લગ્ન કર્યા પછી પોતાના ભોગવ્યા પેહેલાં સ્ત્રી પુત્ર વગેરે પવિત્ર કરવા અર્થે આચાર્યને (ઈન્ડીઅન કાફરોને) અર્પણ કરવાં એમ જો તમે ઉપદેશ આપતા હો તો પોતાની સ્ત્રી, દીકરી, બેન વગેરેને પવિત્ર કરવા અર્થે બીજાઓપાસે સમર્પણ લેવા કેમ મોકલતા નથી ? જો તમે એમ કહેશો કે અમારી મરજી અમારી સ્ત્રી વગેરેને બીજાઓ પાસે મોકલવાની નથી, તો માત્ર પોતાનોજ પાપરૂપ સ્વાર્થ જોઈ બીજા લોકોની સ્ત્રી આદિને શું કરવા સમર્પણ કરાવો છો ? જો તમે કહેશો કે એ પ્રમાણે કરવાથી પુણ્ય થાય છે તો પોતાની સ્ત્રીને પુણ્યનો ભાગ લેવા કેમ દેતા નથી ? સિદ્ધાંત તો એ છે કે જે સાથે જેનાં લગ્ન થયાં હોય તેઓનુંજ માત્ર પરસ્પર સમર્પણ થાય. સમર્પણ કરવાની બીજી કોઈ રીત છેજ નહિ.

વલ્લભ સંપ્રદાયના વિષયરૂપ ઉપદેશ ઉપર કોઈ સ્ત્રી અથવા પુરૂષે કદિ વિશ્વાસ રાખવો નહિ [illegible] નરક પ્રાપ્ત થશે કારણ

पुस्तकालय

गुरुकुल काँगड़ी विश्वविद्यालय, हरिद्वार

विषय संख्या २२८ आगत नं० ३४८५३

२३२

लेखक

शीर्षक

दिनांक	सदस्य संख्या	दिनांक	सदस्य संख्या

गुरुकुल काँगड़ी विश्वविद्यालय, हरिद्वार

कृपया पुस्तक के ऊपर कोई निशान आदि न लगायें।